

Monitoratge del VIH, VHC i dels seus determinants en persones que s'injecten drogues usuàries de Centres de Reducció de Danys a Catalunya

Estudi REDAN, 2019

Centre d'Estudis Epidemiològics
sobre les Infeccions de Transmissió
Sexual i Sida de Catalunya

Generalitat de Catalunya
**Agència de Salut Pública
de Catalunya**

Consorci Sanitari
de Barcelona
**Agència
de Salut Pública**

àmbit
prevenció
FUNDACIÓ

ciberesp
Centre de Investigació Biomèdica en
Epidemiologia i Salut Pública

Equip de treball REDAN 2019:

- CEEISCAT (Grup coordinador): Cinta Folch, Jordi Casabona
- Servei de Microbiologia HUGTiP/CEEISCAT: Victòria González
- Subdirecció General de Drogodependències: Joan Colom, Xavier Majó, Ariadna Angulo
- Agència de Salut Pública de Barcelona. Servei de Prevenció i Atenció a les Drogodependències: Montse Bartoli, Mercè Gotsens, Amaia Garrido.
- Departament d'Epidemiologia i Metodologia de les Ciències Socials i de la Salut de la Facultat de Ciències de la Salut de UVIC-UCC: Albert Espelt
- Fundació Àmbit Prevenció: Mercè Meroño

Agraïments:

Als **Centres de Reducció de Danys** que van participar en l'estudi: AIDE Terrassa, Alba Terrassa, Àmbit Prevenció, Arrels Lleida, ASAUPA'M Badalona i Santa Coloma, CAS Baluard, CAS Fòrum, CAS Garbivent, CAS Lluís Companys, CAS Vall d'Hebron, Centre de Reducció de Danys Robador, El Local La Mina, La Illeta Reus, Metzineres.

Als **entrevistadors/es** de l'estudi: Adriana Irurita, Anna Romaguera, Karlota Molina, Mairê Costa de Carli, Marisa Cebrián, Ona Gázquez, Paula Rodríguez, Silvia Moreira

A les **dones i homes que van participar en l'estudi**, gràcies per compartir amb nosaltres una part de les vostres vivències, esperem que les dades obtingudes siguin beneficioses per a totes i tos vosaltres.

INDEX

INDEX	3
INDEX DE TAULES	5
INDEX DE FIGURES	6
RESUM EXECUTIU	8
1. INTRODUCCIÓ	12
2. MÈTODES	13
2.1. Tipus d'estudi	13
2.2. Mida mostral i criteris d'inclusió.....	13
2.3. Qüestionari i recollida de mostres biològiques.....	14
2.4. Aspectes ètics	14
3. INFORMACIÓ SOBRE EL RECLUTAMENT	15
4. CARACTERÍSTIQUES SOCIO-DEMOGRÀFIQUES	16
4.1. País d'origen i gènere	16
4.2. Edat	18
4.3. Nivell d'estudis.....	18
4.4. Situació laboral i font d'ingressos principal	19
4.5. Lloc de residència principal i persones amb les qui conviu	21
4.6. Estada a la presó	24
5. PATRONS DE CONSUM D'ALCOHOL I ALTRES DROGUES	25
5.1. Edat d'inici i anys de consum injectat	25
5.2. Tipus de droga injectada per primer cop.....	25
5.3. Tipus de drogues injectades en els darrers 6 mesos.....	26
5.4. Llocs on s'ha injectat drogues en els darrers 6 mesos	27
5.5. Injecció amb altres persones.....	29
5.6. Pràctiques de risc d'injecció de drogues.....	30
5.7. Consum de drogues no injectades.....	31
5.8. Consum d'alcohol.....	32
6. ACCÉS A MATERIAL ESTÈRIL D'INJECCIÓ	33
6.1. Font d'obtenció de xeringues estèrils	33
6.2. Nombre de xeringues estèrils aconseguides.....	35
6.3. Lloc de retorn de xeringues usades.....	35
6.4. Ús d'espais de consum supervisat	36
7. CONDUCTA SEXUAL	37
7.1. Relacions sexuals últims 12 mesos	37
7.2. Relacions sexuals amb parella estable i ocasional (últims 6 mesos)	38

7.3. Relacions sexuals amb clients a canvi de diners o drogues (últims 6 mesos).....	40
7.4. Relacions sexuals amb persones que usen drogues injectades (últims 6 mesos)	40
7.5. Relacions sexuals amb persones del mateix sexe (últims 5 anys)	41
8. SALUT SEXUAL I REPRODUCTIVA.....	41
8.1. Revisions ginecològiques	41
8.2. Embaràs, interrupcions voluntàries de l'embaràs i nombre de fills/filles i situació de convivència	42
9. ÚS DE SERVEIS SOCIO-SANITARIS I ESTAT DE SALUT	43
9.1. Ús de serveis sanitaris	43
9.2. Estat de salut percebut.....	44
9.3. Prova del VIH i prevalença autodeclarada	45
9.4. Prova del VHC i prevalença autodeclarada	46
9.5. Prevalença del VIH i el VHC en mostres de fluid oral	47
9.6. Altres infeccions de transmissió sexual autodeclarades (ITS).....	48
9.7. Hepatitis B i vacunació.....	49
10. VIOLÈNCIA FÍSICA I/O SEXUAL	50
11. SOBREDOSIS.....	51
11.1. Prevalença de sobredosis.....	51
11.2. Formació	52
11.3. Ús i coneixements sobre la Naloxona.....	54
12. MONITORATGE BIO-CONDUCTUAL 2008-2018. INDICADORS RELLEVANTS	55
13. LIMITACIONS.....	59
14. CONCLUSIONS.....	60
15. RECOMANACIONS.....	65
16. BIBLIOGRAFIA	66

INDEX DE TAULES

Taula 1. Estada a la presó en els darrers 12 mesos segons gènere i país d'origen.....	24
Taula 2. Persona amb la que estava la darrera vegada que es va injectar drogues segons país d'origen i gènere.....	29
Taula 3. Font més important d'obtenció de xeringues estèrils (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen	34
Taula 4. Llocs de retorn de xeringues usades (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen*.....	36
Taula 5. Nombre de fills i nombre d'IVES en dones segons país d'origen*	42
Taula 6. Ús de serveis sanitaris en els últims 6 mesos segons gènere i país d'origen	44
Taula 7. Diagnòstic previ d'Hepatitis C, seguiment clínic i tractament segons gènere i país d'origen.....	47
Taula 8. Perfil de persones que han causat les agressions segons gènere i país d'origen	51
Taula 9. Perfil sociodemogràfic de les PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya (2008-2019)	55
Taula 10. Patró de consum de drogues de les PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya (2008-2019)	55

INDEX DE FIGURES

Figura 1. Nombre de participants per centre de reclutament	15
Figura 2. Distribució de la mostra segons procedència	16
Figura 3. Distribució de la mostra segons gènere i país d'origen	17
Figura 4. Any d'arribada de les persones nascudes fora d'Espanya segons gènere	17
Figura 5. Grups d'edat segons gènere i país d'origen	18
Figura 6. Nivell d'estudis segons gènere i país d'origen	19
Figura 7. Situació laboral segons gènere i país d'origen.....	19
Figura 8. Font d'ingressos principal (últims 6 mesos)	20
Figura 9. Font d'ingressos principal segons gènere i país d'origen.....	20
Figura 10. Lloc de residència principal segons gènere i país d'origen.....	21
Figura 11. Persona/es amb les que conviu(en) (últims 6 mesos) ^o	22
Figura 12. Persona/es amb les que conviu(en) segons gènere i país d'origen (últims 6 mesos) ^o	22
Figura 13. Participants en tractament per deixar o disminuir el consum de drogues gènere i país d'origen	23
Figura 14. Tipus de tractament actual per deixar o disminuir el consum de drogues ^o	24
Figura 15. Droga injectada per primer cop segons gènere i país d'origen	25
Figura 16. Tipus de droga principal injectada en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen.....	26
Figura 17. Freqüència d'injecció en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen	27
Figura 18. Injecció en pisos de consum en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen ..	27
Figura 19. Llocs d'injecció més freqüent dels darrers 6 mesos.....	28
Figura 20. Llocs d'injecció més freqüents dels darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen ..	28
Figura 21. Persona/es amb la que estava la darrera vegada que es va injectar drogues ^o	29
Figura 22. Prevalença de compartir material d'injecció en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen	30
Figura 23. Motius de l'ús de xeringues usades en els darrers 6 mesos.....	31
Figura 24. Freqüència de consum de drogues no injectades en els darrers 6 mesos.....	32
Figura 25. Consum de risc d'alcohol segons gènere i país d'origen.....	32
Figura 26. Fonts d'obtenció de xeringues estèrils (últims 6 mesos)*	33
Figura 27. Nivell de dificultat per aconseguir xeringues estèrils (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen	34
Figura 28. Nombre de xeringues estèrils aconseguides (últimes 4 setmanes) segons gènere i país d'origen	35
Figura 29. Freqüència d'ús d'espais de consum supervisat (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen.....	37
Figura 30. Nombre de parelles amb qui han tingut relacions sexuals en els últims 12 mesos segons gènere i país d'origen	38
Figura 31. Tipus de parella amb qui han tingut relacions sexuals (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen	39
Figura 32. Ús inconsistent del preservatiu per tipus de parella (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen	39
Figura 33. Relacions sexuals amb clients (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen.....	40
Figura 34. Relacions sexuals amb persones que usen drogues injectades (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen	41
Figura 35. Freqüència de revisions ginecològiques segons país d'origen	42

Figura 36. Persona amb les que conviu/en els fills/es menors d'edat.....	43
Figura 37. Estat de salut percebut segons gènere i país d'origen	44
Figura 38. Lloc de la darrera prova de VIH realitzada segons gènere i país d'origen	45
Figura 39. Prevalença autodeclarada del VIH segons gènere i país d'origen.....	46
Figura 40. Prevalença d'anticossos enfront el VIH i el VHC segons gènere i país d'origen	47
Figura 41. Desconeixement de l'estat serològic enfront el VIH i el VHC segons gènere i país d'origen*	48
Figura 42. ITS autodeclarades en els darrers 12 mesos segons gènere i país d'origen.....	48
Figura 43. Tipus d'ITS autodeclarades en els darrers 12 mesos*	49
Figura 44. Prevalença autodeclarada d'Hepatitis B segons gènere i país d'origen	49
Figura 45. Vacuna del VHB rebuda segons gènere i país d'origen.....	50
Figura 46. Violència física i/o sexual viscuda segons gènere i país d'origen.....	51
Figura 47. Sobredosis (a la vida i últims 12 mesos) segons gènere i país d'origen.....	52
Figura 48. Formació grupal o individual rebuda sobre com prevenir o tractar una sobredosis segons gènere i país d'origen	53
Figura 49. Lloc de la formació rebuda	53
Figura 50. Nivell de coneixements sobre l'ús de la Naloxona	54
Figura 51. Prevalença de compartir xeringues i altre material d'injecció (REDAN, 2008-2019) .	56
Figura 52. Prevalença del VIH segons gènere (REDAN, 2008-2019)	56
Figura 53. Prevalença del VIH segons anys d'injecció (REDAN, 2008-2019).....	57
Figura 54. Prevalença del VHC segons gènere (REDAN, 2008-2019)	57
Figura 55. Prevalença del VHC segons anys d'injecció (REDAN, 2008-2019).....	58

RESUM EXECUTIU

Dins dels estudis de monitoratge bio-conductual del VIH/ITS, l'any 2008 es va iniciar el projecte REDAN per tal de monitorar la prevalença del VIH, VHC i els seus determinants en persones que s'injecten drogues (PID) usuàries dels programes de Reducció de Danys a Catalunya. L'estudi el coordina el CEEISCAT (Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya) i compta amb la participació de la Subdirecció General de Drogodependències, l'Agència de Salut Pública de Barcelona, i la Fundació Àmbit Prevenció.

La darrera edició de l'estudi REDAN, dut a terme a l'any 2019, va incloure informació sobre característiques sociodemogràfiques, consum de drogues, conductes de risc relacionades amb la injecció, accés a material de prevenció enfront del VIH, VHC i altres ITS, comportament sexual segons tipus de parella, aspectes psico-socials i accés a serveis sanitaris, estat de salut i coneixement de l'estat serològic enfront del VIH, VHC i altres ITS i sobredosis i violències viscudes (N=731). Aquest informe presenta els resultats del darrer estudi REDAN dels quals destaquen els següents apartats:

Característiques sociodemogràfiques

- Prop de la meitat de les persones participants a l'estudi van néixer a Espanya (55%) i la resta provenien d'altres països d'Europa (19%), Est d'Europa (13%), Àfrica (9%) i la resta del món (4%). Entre les persones nascudes fora d'Espanya, un 48% va arribar a Catalunya fa més de 10 anys.
- La majoria són homes (81%), la mediana d'edat és de 42 anys, el 55% es troba a l'atur.
- El 45% declara viure sense sostre i un 75% i 65% dels homes i dones, respectivament, han estat a la presó alguna vegada a la vida.

Consum drogues per via injectada

- L'edat d'inici de consum injectat és de 23,3 anys i la mitjana d'anys d'injecció de 18,8 anys, sent l'heroïna la droga d'inici de la majoria de les persones participants a l'estudi (65,3%).
- Les drogues principals consumides per via injectada (durant els darrers 6 mesos) són l'heroïna (35,6%), la cocaïna (35,4%) i la barreja d'aquestes dues (25,6%).
- Les persones nascudes a Espanya tenen un consum més elevat de cocaïna que les nascudes fora (42,3% vs. 27% respectivament) i les dones consumeixen més cocaïna per via injectada que els homes (44,6% vs. 33,3% respectivament).
- Més de la meitat de les PID declaren consumir drogues per via injectada diàriament (52,9%), proporció més elevada entre les persones nascudes fora d'Espanya (57,6% vs. 49,2%).
- Els llocs més freqüents de consum (darrers 6 mesos) són els espais de consum supervisats (49,3%), seguit per carrers, places, parcs o llocs públics (21,3%) i cases o allotjaments on s'ha viscut (17%).

- Les persones nascudes fora d'Espanya i els homes reporten amb major proporció haver freqüentat els espais de consum supervisats (55,7% i 51,7% respectivament).
- Un 30,2% declara haver compartit xeringues alguna vegada a la vida, i un 13,2% i 10,8% ha passat i/o acceptat xeringues usades en els darrers 6 mesos, respectivament.
- El 30,2% de les persones afirmen haver compartit en els darrers 6 mesos el caçó, la cullera, el filtre o l'aigua per preparar la dosi, sense observar-se diferències segons país d'origen ni gènere.

Consum d'alcohol i altres drogues

- Pel que fa al consum d'alcohol, un 31,6% de les persones entrevistades es podrien considerar com a "bevedores de risc", percentatge superior en les dones en comparació amb els homes (32,8% vs. 31,4%, respectivament) i en les persones nascudes a Espanya en comparació amb les nascudes fora (32,7% vs. 30,3%, respectivament).
- Les drogues no injectades més consumides durant els darrers 6 mesos han estat el haixix (65,4%), seguit de cocaïna de base (41,4%), heroïna (33,3%) o cocaïna (28,8%).

Accés a material estèril d'injecció

- Els centres de tractament són un dels llocs principals d'obtenció de xeringues estèrils (48,1%), seguit dels espais de consum supervisat (47,6%) i els programes de reducció de danys (39%) (*categories no excloents*).
- L'accés a l'intercanvi de xeringues a través dels PIX de farmàcies és més elevat entre les persones nascudes a Espanya (7,8% vs. 0,6% en persones nascudes fora, respectivament).
- Les persones nascudes fora d'Espanya utilitzen més els centres de tractament com a font principal de xeringues estèrils (42,8% vs. 24,6% entre les persones nascudes a Espanya).
- En relació al lloc de retorn de xeringues usades, les persones nascudes a Espanya reporten retornar-les amb major proporció a la farmàcia (22,5% vs. 15,1% de persones nascudes fora), en contenidors específics per xeringues usades (55,2% vs. 42,4%), i escombraries de casa (14,5% vs. 8,7%).

Conducta sexual

- Tres quartes parts de les persones entrevistades (71,9%) han tingut relacions sexuals vaginals, anals o orals amb alguna persona en els darrers 12 mesos (80% dones i 70% homes).
- Entre les persones que han tingut relacions sexuals, el nombre de parelles és major entre els homes (21,8% més de tres al darrer any vs. 11,9% de les dones) i les persones nascudes fora d'Espanya (24% vs. 16,8% de les persones nascudes a Espanya).

- Les dones tenen més relacions sexuals amb parelles estables en comparació amb els homes (52,3% i 31,7%, respectivament), i entre aquestes persones, un major percentatge de dones afirma que aquestes parelles usen drogues injectades (73,1% vs. 37,4%, respectivament).
- Tres quartes parts de les PID (75,7%) no utilitzen sempre el preservatiu en les relacions sexuals amb penetració amb la parella estable, percentatge que disminueix quan es pregunta per les relacions sexuals amb penetració amb les parelles ocasionals (43%).
- Un 7,5% de les PID afirmen haver tingut relacions sexuals a canvi de diners o drogues en els últims 6 mesos (21,7% dones i 4,2% en homes), i entre aquestes persones, el 85,7% i 78,3%, respectivament, van usar preservatiu a la darrera relació sexual amb penetració.

Salut sexual i reproductiva

- El 93% i 92,5% de les dones nascudes a Espanya i les nascudes fora d'Espanya, respectivament, afirmen haver-se fet en alguna ocasió al llarg de la seva vida un examen ginecològic, un 41,4% anualment, i un 16,2% cada dos anys.
- El 58,3% i 40% de les dones nascudes a Espanya i les nascudes fora d'Espanya, respectivament, declaren haver tingut alguna interrupció voluntària de l'embaràs (IVE) a la vida i segons edat, el 26,7% de les dones de menys de 30 anys han tingut alguna IVE, enfront del 56% en dones de 30 anys o més.

Ús de serveis sanitaris i estat de salut

- El 96,9% de les PID nascudes a Espanya i 83,9% de les nascudes en altres països tenen targeta sanitària i no hi ha diferències significatives segons gènere.
- L'accés als centres d'atenció primària i centres de salut mental als darrers 6 mesos és superior en persones nascudes a Espanya i en dones.
- Un 30,9% declaren un estat de salut percebut pitjor en comparació amb les persones de la seva edat, percentatge superior entre les dones (46,8%) i les persones nascudes a Espanya (36,6%).
- Gairebé el total de PID s'han fet la prova de detecció del VIH alguna vegada a la vida (98,1%), sense observar diferències segons gènere ni segons país d'origen.
- La prevalença del VIH autodeclarada és del 31,3%, superior en les dones (41,4%) i entre les persones nascudes a Espanya (38,5%).
- El percentatge de persones que diuen ser VIH positives i estar rebent tractament antiretroviral és del 81,3% (78,1% en persones nascudes fora d'Espanya vs. 82,8% en nascudes a Espanya).
- La prevalença d'infecció pel VIH a partir de les mostres de fluid oral recollides és del 33,3%, superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (43,8% i 40,7%, respectivament).
- El 95,5% s'ha fet la prova de detecció d'anticossos anti-VHC alguna vegada, i el 76,3% diu haver tingut l'Hepatitis C, percentatge superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (82,5% i 83,9%, respectivament).

- El seguiment de l'Hepatitis C és superior entre els homes en comparació amb les dones (82,5% vs. 70,3%, respectivament), així com el percentatge que està o ha estat en tractament (68,7% vs. 54,5%, respectivament).
- Les persones nascudes a Espanya en relació a les nascudes en altres països tenen també percentatges superiors de seguiment clínic (84,6% vs. 72,6%, respectivament) i tractament (70,7% vs. 57,9%, respectivament).
- La prevalença d'anticossos anti-VHC és del 74%, lleugerament superior en dones en comparació amb els homes (80,8% i 72,5%, respectivament).
- Un 18,5% i un 13,7% de les PID que tenen anticossos enfront del VHC i el VIH, respectivament, desconeixen el seu estat serològic en el moment de l'entrevista, percentatge superior en el cas de les PID nascudes fora d'Espanya (26,2% i 21,9%, respectivament).

Violència física i/o sexual

- El 42,7% de les PID ha patit algun tipus d'agressió física i el 14,2% agressió sexual als darrers 12 mesos, respectivament, sent les dones les que majors situacions de violència han patit (53,1% física i 51,2% sexual, vs. el 40,3% i 5,8% en el cas dels homes, respectivament).

Sobredosis

- Més de la meitat (52,9%) de les PID havien patit alguna sobredosi provocada per heroïna, metadona o opiacis alguna vegada a la vida, i un 14,8% en els darrers 12 mesos.
- El 69,7% de les PID afirma haver participat en alguna formació en grup o individual sobre com prevenir o tractar una sobredosi, i entre aquestes persones, el 73,3% diu que la formació va ser fa menys de 2 anys.
- La majoria de PID (66,6%) afirma que li han donat Naloxona per tractar la sobredosi d'algun company/a i el nivell de coneixements amb relació a la Naloxona és elevat, amb un 96,9% de PID que reconeix per a què serveix.

Les dades de l'estudi REDAN 2019 confirmen la necessitat de desenvolupar estratègies de prevenció per les PID multinivell que tinguin en compte els determinants individuals, socials i estructurals que de manera sinèrgica poden estar jugant un paper clau en la transmissió del VIH i el VHC en aquestes persones. Aquestes estratègies han d'incorporar la perspectiva de gènere, així com adaptar-se a les necessitats de les persones nascudes fora d'Espanya amb l'objectiu de reduir les seves barreres i millorar l'accés i tractament de les infeccions de VIH i VHC.

1. INTRODUCCIÓ

Les persones que s'injecten drogues (PID) constitueixen un dels grups més vulnerables enfront de les infeccions de transmissió sanguínia com el VIH i el virus de l'Hepatitis C (VHC). Diversos estudis realitzats en el nostre país han mostrat una disminució de la prevalença de VIH en aquest col·lectiu, no obstant, estudis recents en nous injectors de drogues mostren evidències de noves infeccions en aquest col·lectiu (incidència estimada de 8,7 per 100 persones-any)(1). Pel que fa a la prevalença d'infecció pel VHC, el recent estudi HepCdetect II de cribratge de PID en actiu a nivell comunitari en centres de reducció de danys ha mostrat una prevalença d'anticossos del 79,8% i d'infecció activa del 58,5% (2).

En relació amb els determinants de transmissió, diversos estudis epidemiològics en PID mostren en general una reducció en la pràctica de compartir xeringues usades, reducció que no s'observa en la pràctica de compartir altre material d'injecció (3). Per altra banda, altres determinants de transmissió a nivell estructural s'han també de considerar a l'hora de desenvolupar estratègies preventives en relació amb el VIH, el VHC i altres infeccions de transmissió sexual (ITS) en aquest col·lectiu (4). Cal tenir en compte també les diferències en els determinants i perfil de vulnerabilitat entre homes i dones, posant de manifest la necessitat de descriure els determinants i les prevalences d'infecció pel VIH i el VHC estratificant per gènere.

L'any 2008 es va iniciar el monitoratge bio-conductual del VIH i el VHC en PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya com a part dels estudis de monitoratge bio-conductual duts a terme al CEEISCAT des de 1993. Els resultats del darrer estudi realitzat l'any 2014-15 va mostrar prevalences del 27,3% i 65,8% per VIH i VHC, respectivament.

Durant l'any 2019 es va realitzar la cinquena mesura de l'estudi per tal de monitorar la prevalença del VIH, VHC i dels seus determinants en aquest col·lectiu i obtenir informació vàlida a incorporar en les intervencions preventives que es duen a terme a Catalunya.

Aquest informe presenta les dades recollides en l'estudi de 2019 globalment, segons origen (persones nascudes a Espanya i fora d'Espanya), i segons gènere (homes i dones cis i/o trans)¹. La informació recollida en estudis previs es pot consultar a l'informe epidemiològic SIVES 2015 (3).

¹ Degut al baix nombre de participants que s'identifiquen com a dona transgènere no és possible estratificar per aquesta categoria

2. MÈTODES

2.1. Tipus d'estudi

Estudi descriptiu transversal en què la població d'estudi està formada per homes i dones cis i trans que actualment s'injecten drogues per via parenteral i que acudeixen a centres de reducció de danys de Catalunya.

Aquests centres inclouen programes d'intercanvi de xeringues (PIX), programes d'apropament (outreach), centres d'atenció i seguiment de les drogodependències (CAS), espais de consum supervisat, entre d'altres.

2.2. Mida mostral i criteris d'inclusió

Criteris Inclusió

- Injecció de drogues actualment (alguna vegada en els últims 6 mesos)
- Majors de 18 anys
- Signar el consentiment informat

Mostra

Mostreig estratificat multietàpic, estratificant per tipus de centre (segons si el percentatge estimat d'immigració és major o no del 5%) i per país d'origen dins de cada centre.

Assumint una població finita, i tenint en compte les prevalences obtingudes en l'anterior estudi per origen i un error de 0,03, la mostra total estimada va ser de 714. L'assignació a l'estrat es va fer proporcional al volum de visites del centre i al percentatge de participants aportat per cada centre segons el país d'origen (en el cas dels centres amb percentatge d'immigrants <5% sols es consideren els espanyols/es). Prèviament es va contactar amb els centres per tal de conèixer el tipus de població que acudeix a cada centre.

$$n = \frac{\sum \omega_i P_i (1 - P_i)}{\frac{\varepsilon^2}{z_{\alpha/2}^2} + \frac{1}{N} \sum \omega_i P_i (1 - P_i)},$$

Si $P = P_i \quad \forall i$

$$n = \frac{P(1 - P)}{\frac{\varepsilon^2}{z_{\alpha/2}^2} + \frac{1}{N} P(1 - p)},$$

N=	11151
P Espanyols=	0,35
P Immigrants=	0,15
e=	0,03
Z α /2=	1,96

2.3. Qüestionari i recollida de mostres biològiques

Mitjançant un qüestionari estructurat i anònim es van realitzar les entrevistes en els centres amb entrevistadores externes prèviament formades. El qüestionari va ser traduït al castellà i a l'anglès, i es va adaptar de l'utilitzat per l'OMS (5) i pel projecte ITINERE (6). El qüestionari tenia una durada d'uns 35-45 minuts i recollia informació sobre característiques sociodemogràfiques, patrons de consum de drogues, conductes de risc relacionades amb la injecció, accés a material de prevenció enfront del VIH, VHC i altres ITS, comportament sexual segons tipus de parella, aspectes psico-socials i accés a serveis sanitaris, estat de salut i coneixement de l'estat serològic enfront del VIH, VHC i altres ITS, sobredosis i violències viscudes. En general, les conductes es referien als darrers 6 o 12 mesos. Prèviament a la implementació de l'estudi, es va dur a terme un estudi pilot amb una mostra de 5-6 PID.

Per altra banda, es van recollir mostres de fluid oral per determinar prevalença de VIH mitjançant la tècnica automatitzada LIAISON XL MUREX HIV Ab/Ag (Diasorin), que detecta simultàniament anticossos específics enfront VIH1+2 i antigen p24 enfront VIH1. La prevalença d'anticossos enfront del VHC es va determinar mitjançant la tècnica de detecció d'anticossos enfront VHC: HCV 3.0 SAVE ELISA (Ortho-Clinical Diagnostics). Totes les mostres es van processar en el Servei de Microbiologia del Laboratori Clínic Metropolitana Nord de L'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona, Barcelona. Mitjançant un nº ID es va poder lligar la mostra recollida amb el qüestionari. Els incentius per participar a l'estudi van ser de 12 euros.

2.4. Aspectes ètics

Tant per realitzar l'entrevista com per recollir les mostres calia donar el consentiment mitjançant la "fulla de consentiment informat". Al ser un estudi anònim i al realitzar-se un test vàlid per estudi epidemiològic però no aprovat per diagnòstic individual, als i les participants se'ls oferien la possibilitat de realitzar-se les proves ràpides a la xarxa de centres de reducció de danys i en cas de reactivitat seguien els circuits de derivació ja establerts en cada centre. El protocol de l'estudi va ser aprovat pel Comitè d'Ètica de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol.

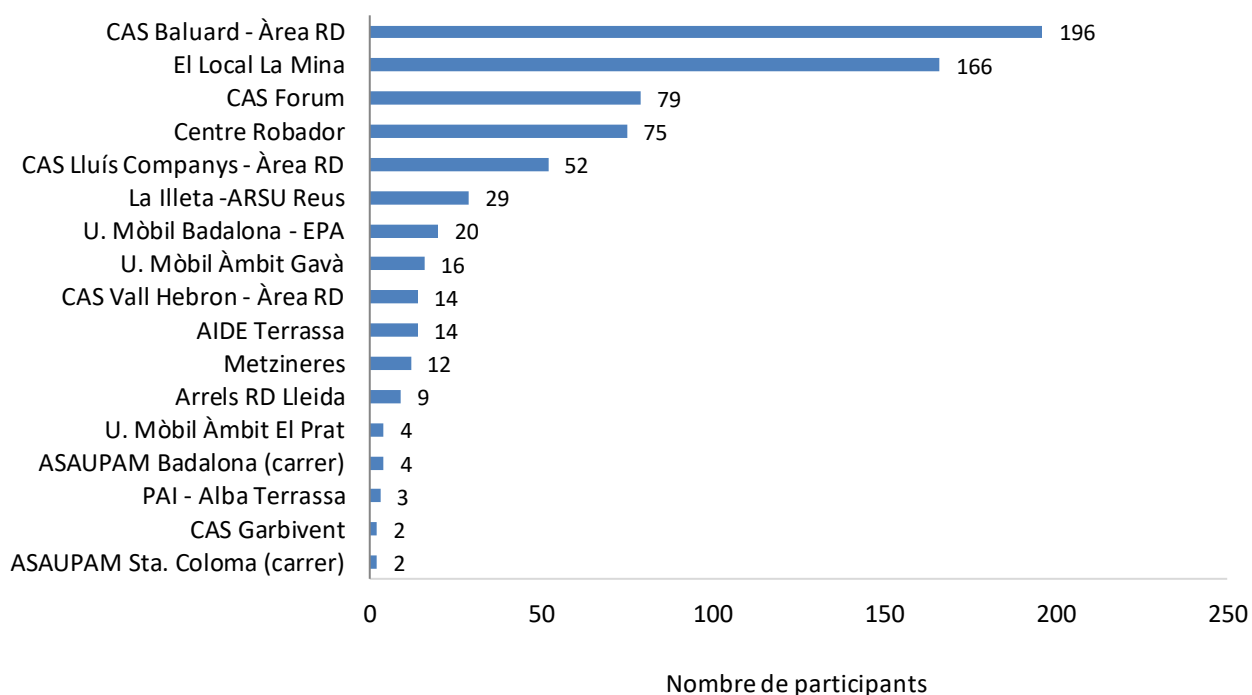
3. INFORMACIÓ SOBRE EL RECLUTAMENT

En total es van contactar 731 persones usuàries de centres de reducció de danys que complien amb els criteris d'inclusió a l'estudi (PID elegibles). D'aquestes, la majoria (95,4%) va acceptar de participar en l'estudi.

De les 34 persones que no van voler participar 18 eren nascudes a Espanya (52,9%) i 25 (73,5%) homes. Entre els motius de rebuig destaquen el no tenir temps (53,1%), desconfiança (15,6%), el desinterès a participar en aquest tipus d'estudis (9,4%), i barreres idiomàtiques (9,4%).

Les entrevistes es van realitzar durant juliol i desembre de 2019. La **Figura 1** mostra la distribució de la mostra per centre de reclutament. El total de participants va ser de 697.

Figura 1. Nombre de participants per centre de reclutament

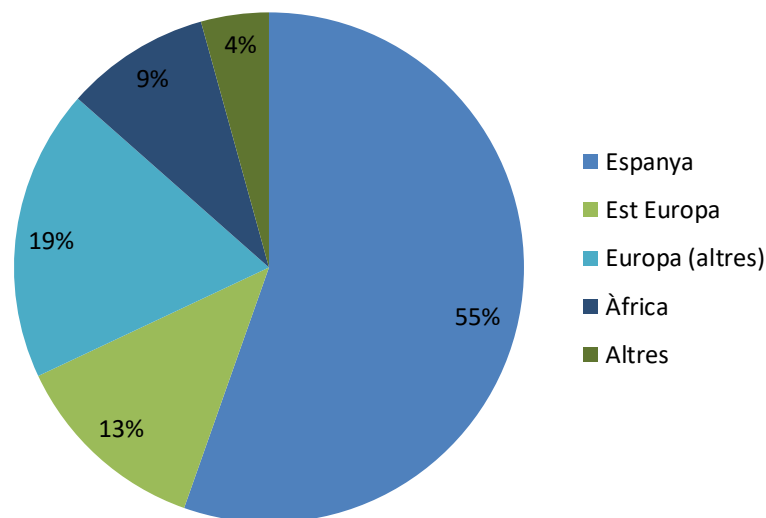

4. CARACTERÍSTIQUES SOCIO-DEMOGRÀFIQUES

4.1. País d'origen i gènere

Del total de persones participants, 386 (55,4%) són persones nascudes a Espanya i la resta (n=311; 44,6%) són persones nascudes fora d'Espanya. La distribució segons país o zona d'origen es mostra a la **Figura 2**.

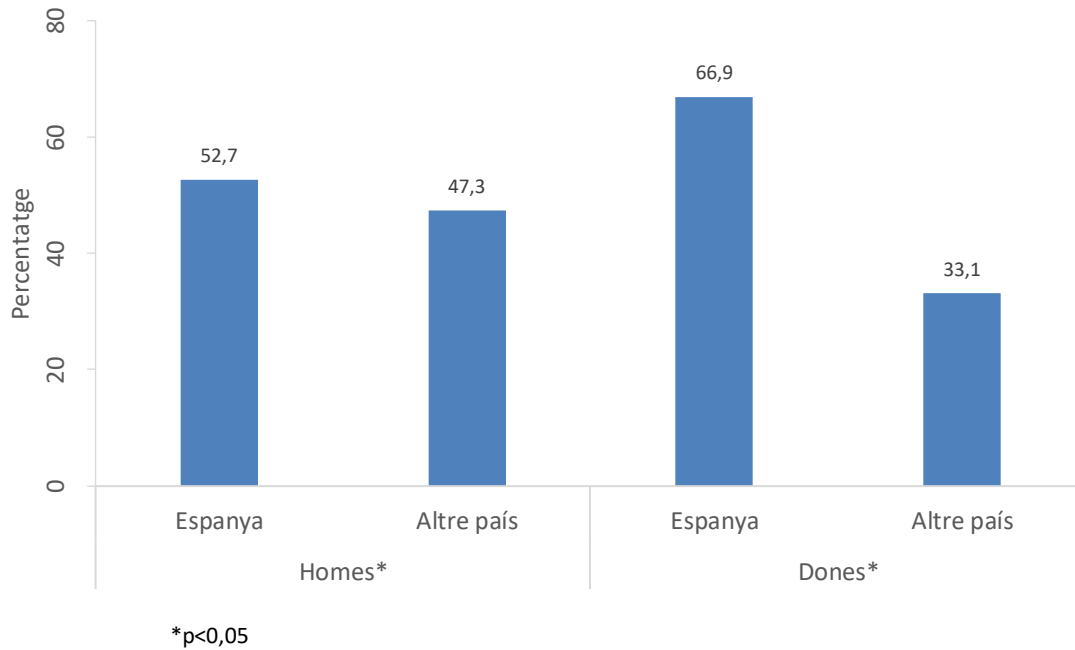
Figura 2. Distribució de la mostra segons procedència

Els països majoritaris de procedència dels 88 participants d'Europa de l'est són Geòrgia (n=18; 20,5%), Romania (n=16; 18,2%), República Txeca (n=8; 9,1%) i Bulgària (n=7; 8,0%). Itàlia (n=72; 55,8%) i França (n=14; 10,9%) són els països majoritaris entre els 129 participants procedents d'altres països d'Europa.

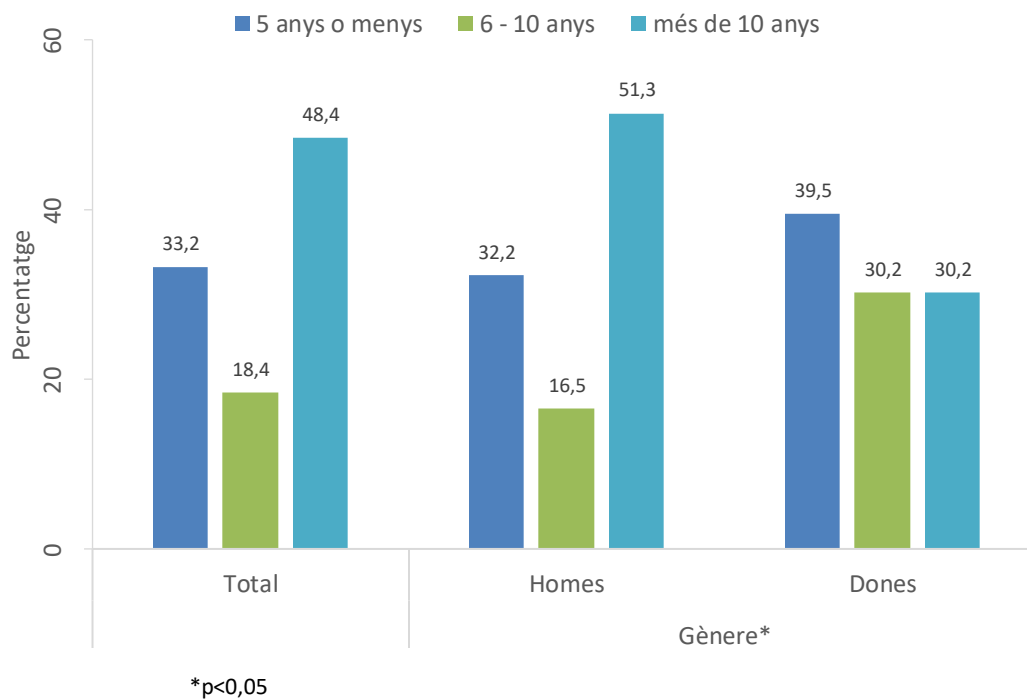
La majoria de les persones participants són homes (81%), un 18% dones cis i la resta (1%) dones trans. La **Figura 3** mostra la distribució de la mostra segons el gènere i el país de naixement. El percentatge de persones nascudes fora d'Espanya és major entre els homes en relació amb les dones (47,3% vs. 33,1%, respectivament).

Figura 3. Distribució de la mostra segons gènere i país d'origen

Una tercera part de les PID nascudes fora d'Espanya han arribat al nostre país en els darrers 5 anys, percentatge superior en el cas de les dones (39,5% i 32,2% en dones i homes, respectivament) (**Figura 4**).

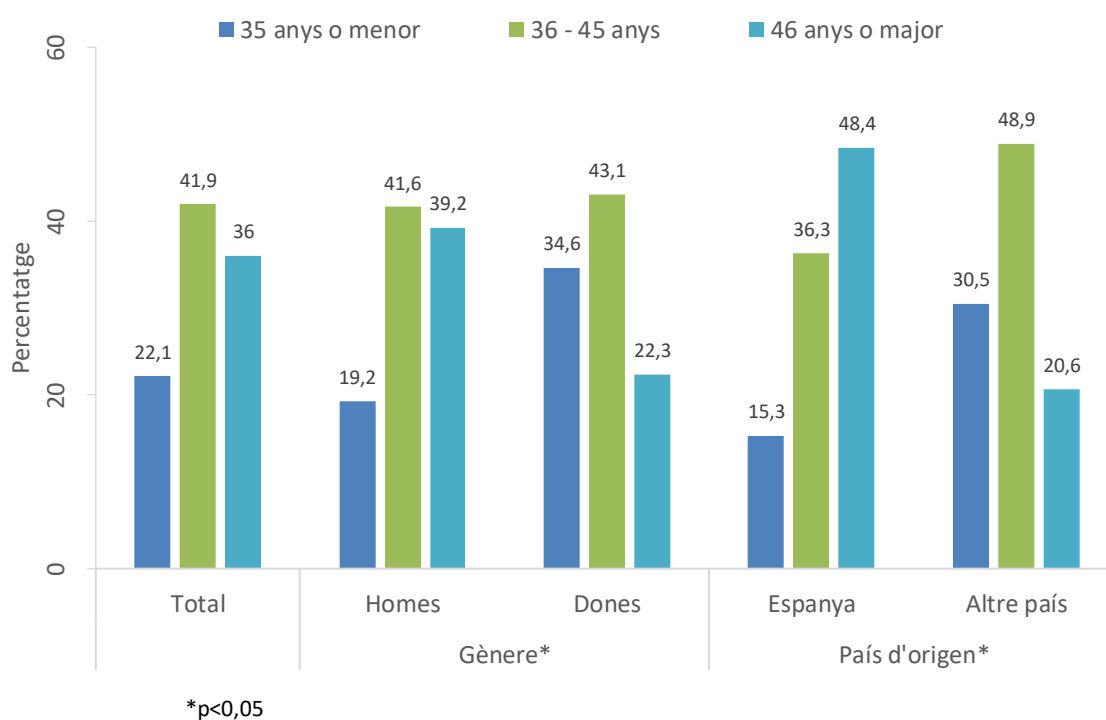
Figura 4. Any d'arribada de les persones nascudes fora d'Espanya segons gènere

4.2. Edat

L'edat de les persones participants oscil·la entre 22 i 62 anys i el valor de la mediana és de 42 anys. La **Figura 5** mostra la distribució de la mostra per grups d'edat i segons el gènere (home vs. dona) i el país d'origen (Espanya vs. fora d'Espanya). Les dones i les persones nascudes fora d'Espanya són les més joves.

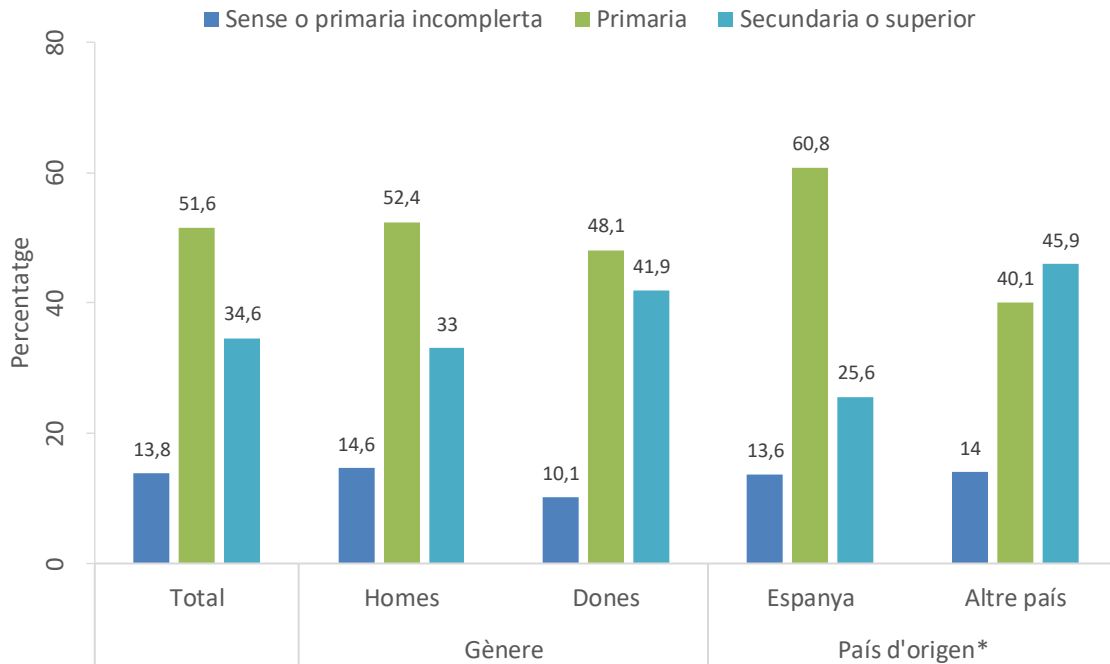
Figura 5. Grups d'edat segons gènere i país d'origen

4.3. Nivell d'estudis

El 13,8% de les persones participants afirmen no tenir estudis o estudis primaris incomplets, sent les PID nascudes fora d'Espanya les que presenten en major proporció un nivell d'estudis secundaris o superior (45,9% i 25,6%, respectivament) (**Figura 6**).

Figura 6. Nivell d'estudis segons gènere i país d'origen

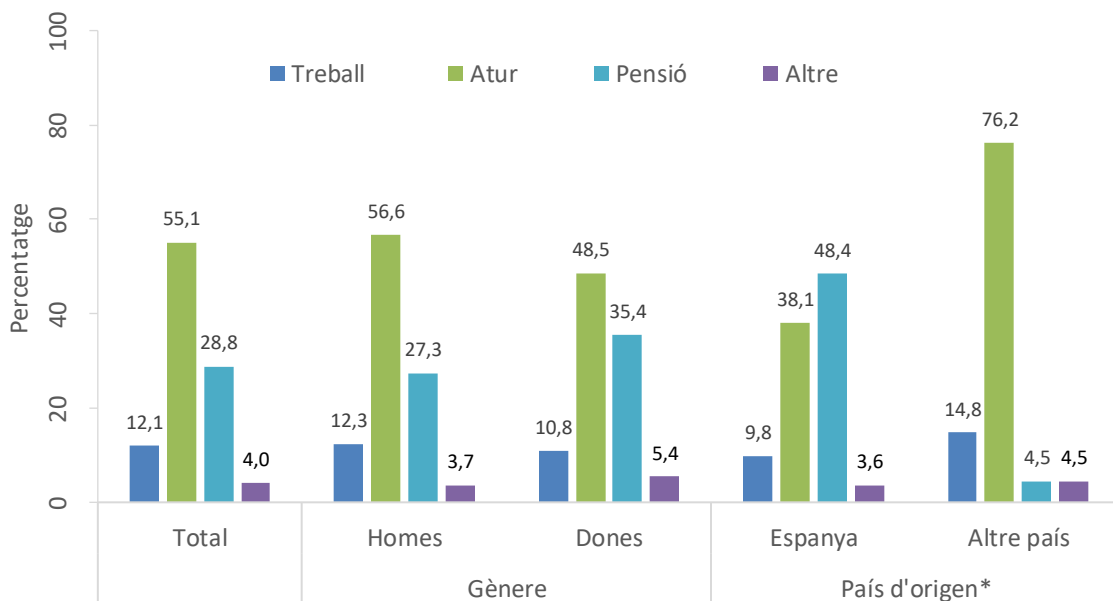

*p<0,05

4.4. Situació laboral i font d'ingressos principal

La situació laboral més freqüent de les PID entrevistades és l'atur (55,1%), cobrant o no una prestació econòmica, especialment rellevant en el cas de les persones nascudes fora d'Espanya (76,2%) (Figura 7).

Figura 7. Situació laboral segons gènere i país d'origen

*p<0,05

En relació amb la procedència principal dels ingressos econòmics dels darrers 6 mesos (**Figura 8**), gairebé la meitat de les PID els obtenen de fons no reglades com robatoris, venda al carrer o demanar diners, entre d'altres (46,5%), percentatge superior entre les persones nascudes fora d'Espanya (60,6%). El percentatge de participants que diuen tenir com a font principal d'ingressos el treball sexual és superior en el cas de les dones (11,6% vs. 0,7% en els homes, respectivament) (**Figura 9**).

Figura 8. Font d'ingressos principal (últims 6 mesos)

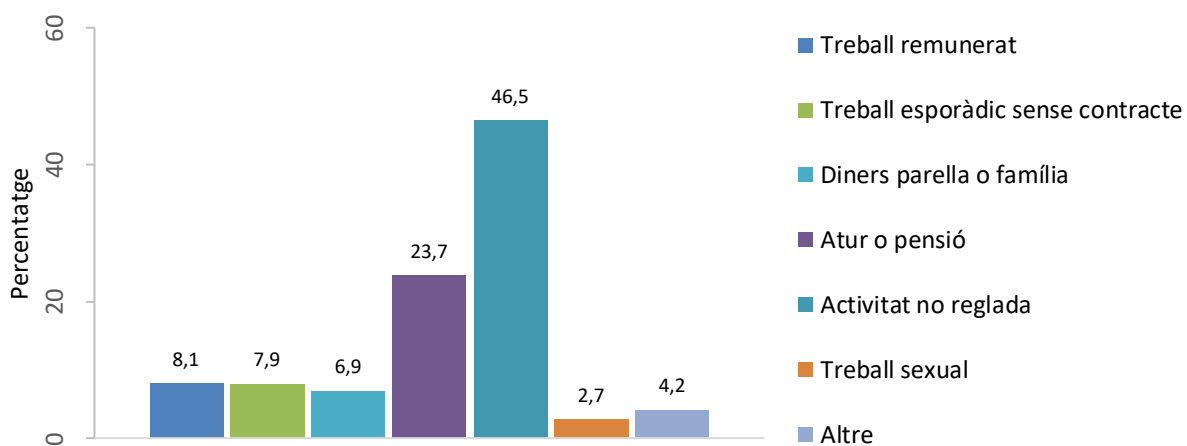
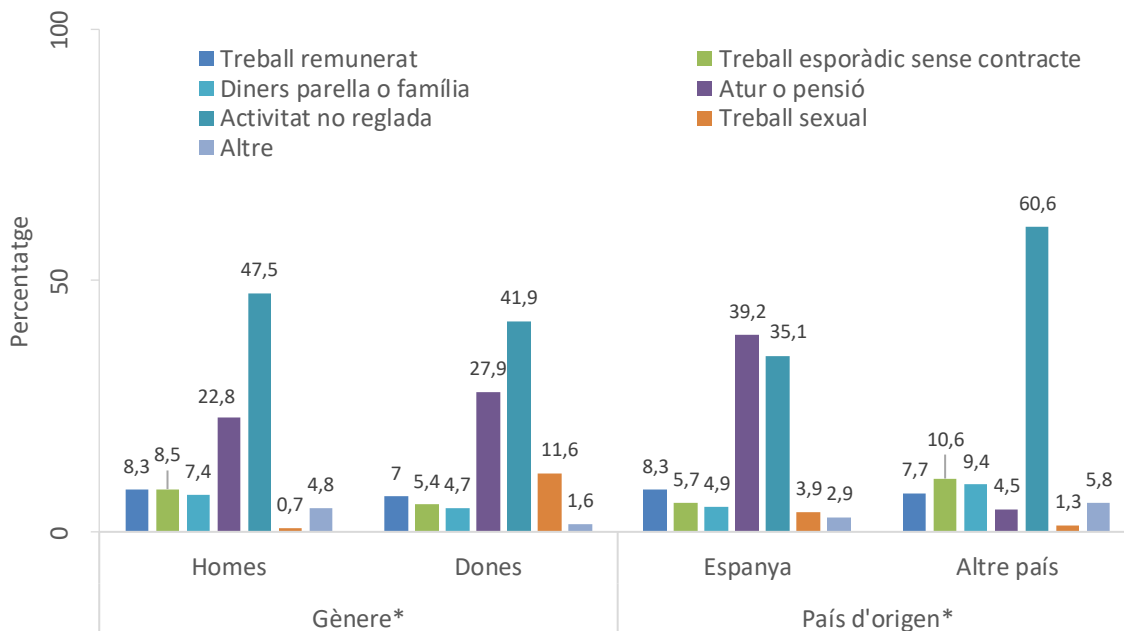

Figura 9. Font d'ingressos principal segons gènere i país d'origen

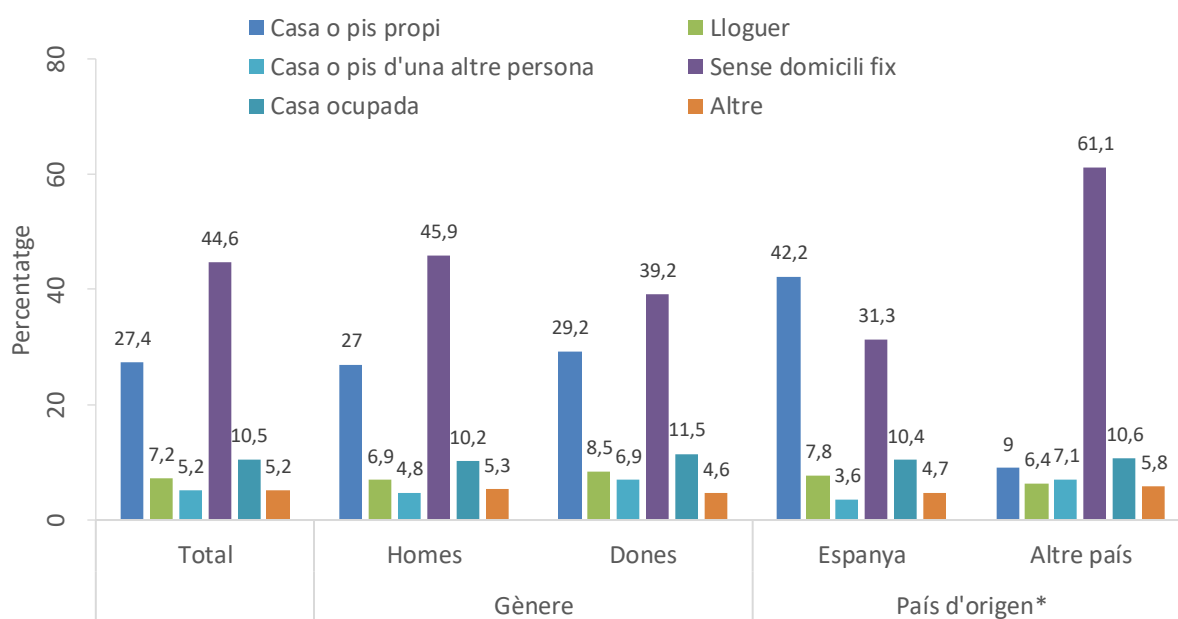

*p<0,05

4.5. Lloc de residència principal i persones amb les qui conviu

El 44,6% de les persones participants declaren viure sense sostre (carrer, parc, etc.), percentatge superior entre les persones nascudes fora d'Espanya (61,1%) (**Figura 10**).

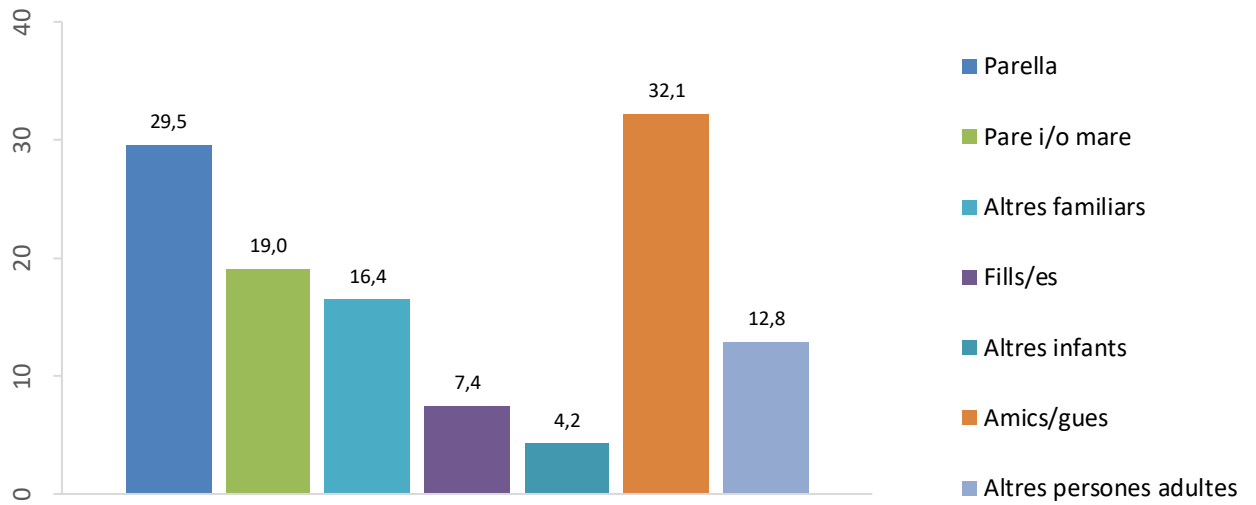
Figura 10. Lloc de residència principal segons gènere i país d'origen

*p<0,05

La meitat de les persones participants (51,5%) declaren viure soles, percentatge superior entre les persones nascudes fora d'Espanya (62,4% vs. 42,7% en persones nascudes a Espanya, respectivament) i entre els homes (53,3% vs. 43,8% en dones, respectivament). Entre les 338 PID que diuen viure amb altres persones destaquen els amics/gues en primer lloc (32,1%) i la parella (29,5%) (**Figura 11**). En el cas de la parella, el percentatge incrementa significativament entre les dones (55,6%), en canvi disminueix el percentatge que declara viure amb els pares/mares (8,3% i 22% en dones i homes, respectivament) (**Figura 12**).

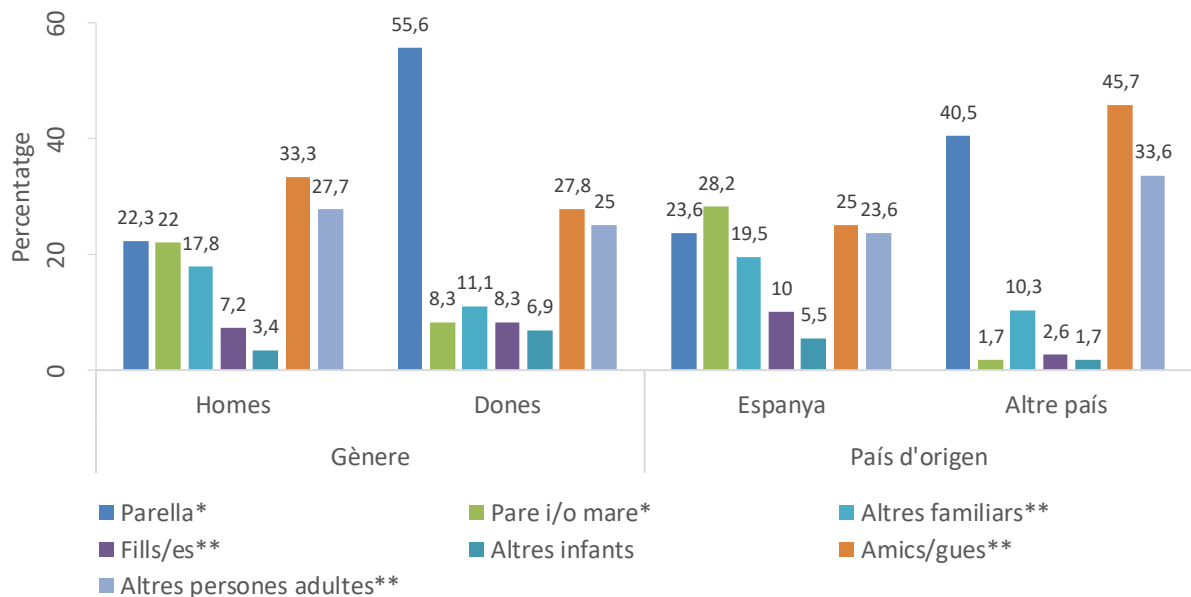
Figura 11. Persona/es amb les que conviuen (últims 6 mesos)^º

^º categories no excloents

Les PID nascudes fora d'Espanya declaren viure més amb la parella, amics i/o altres adults (40,5%, 45,7% i 33,6% respectivament) en relació amb les persones nascudes a Espanya. En canvi el percentatge que viu amb familiars (pare/mare, fill/a, altres familiars) és major entre les PID espanyoles (28,2%, 19,5% i 10% respectivament) (**Figura 12**).

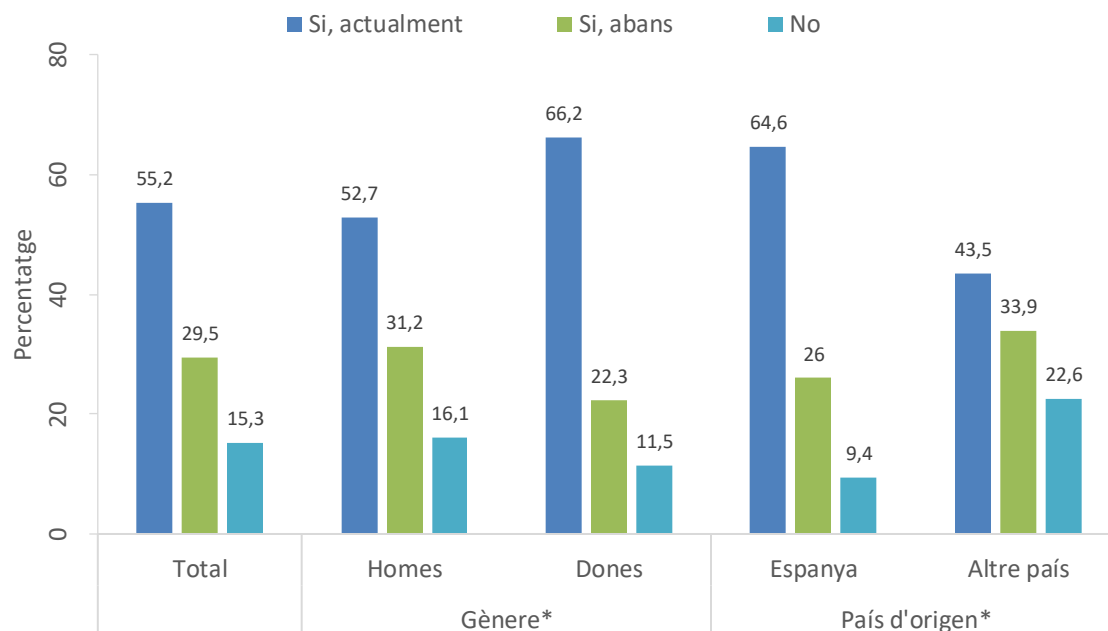
Figura 12. Persona/es amb les que conviuen segons gènere i país d'origen (últims 6 mesos)^º

*diferències segons gènere i origen; **diferències segons origen; ^º categories no excloents

Més de la meitat de les PID entrevistades estan en tractament actualment per deixar o disminuir el seu consum, percentatge superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (66,2% i 64,6%, respectivament) (**Figura 13**).

Figura 13. Participants en tractament per deixar o disminuir el consum de drogues gènere i país d'origen

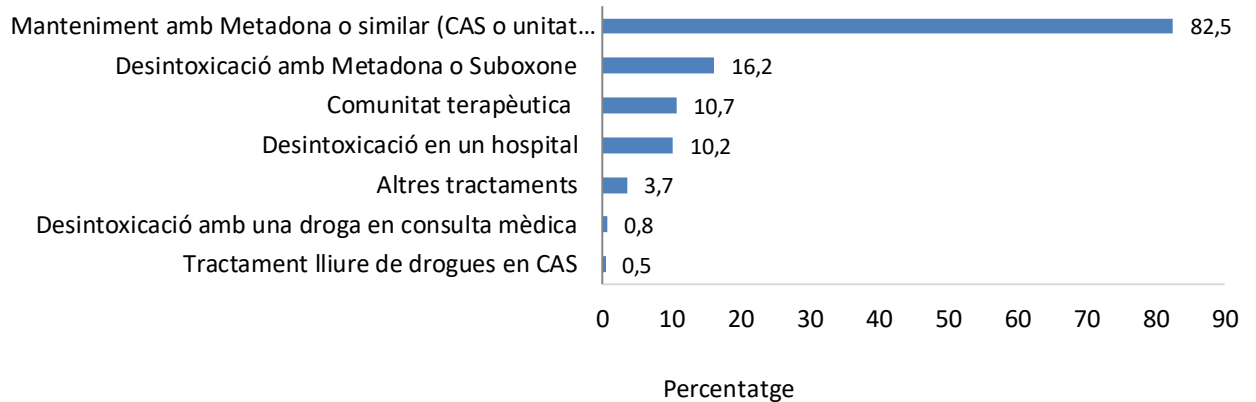

*p<0,05

Quant als tipus de tractament², destaquen els programes de manteniment de metadona, Suboxone o Metasedin en un CAS o unitat mòbil (82,5%), seguit de la desintoxicació amb metadona o Suboxone (16,2%) (**Figura 14**).

² Manteniment amb Metadona, Suboxone o Metasedin en un CAS o unitat mòbil: Dosis diàries de metadona/Suboxone/Metasedin receptades per un professional sanitari sense intenció de reduir la dosis a curt termini. Metadona en la presó: Dosis diàries de metadona receptades per un professional sanitari a la presó. Desintoxicació amb Metadona o Suboxone: Es proposa la retirada dels opiacis després d'un període de temps en el que es redueix la dosis de metadona o Suboxone per minimitzar els símptomes de l'abstinència. Desintoxicació amb una droga en la consulta mèdica: Retirada dels opiacis u altres drogues psicoactives mitjançant substituïts per minimitzar els símptomes de l'abstinència. Inclou persones que han realitzat tractament de desintoxicació en consultes privades. Desintoxicació en un hospital: Desintoxicació o rehabilitació con règim d'internament hospitalari. Tractament lliure de droga en CAS: Inclou el tractament lliure de droga proporcionada per terapeuta en CAS. Habitualment s' inicia amb una desintoxicació amb una altre droga. Inclou persones que s'han desintoxicat amb drogues en una 1a fase per continuar en un programa lliure de drogues. Comunitat terapèutica: Rehabilitació lliure de drogues amb tractament amb règim intem de llarga o curta estada. Altres tractaments: Grups d' Autoajuda, mètodes alternatius de medicina, homeopatia o acupuntura.

Figura 14. Tipus de tractament actual per deixar o disminuir el consum de drogues ^e

^e categories no excloents

4.6. Estada a la presó

Un major percentatge d'homes ha estat a la presó alguna vegada en comparació amb les dones (75,1% i 61,2%, respectivament). No s'observen diferències segons el país d'origen. Entre les persones que han estat a la presó (72,5% en global), el percentatge que diu haver-se injectat a dins la presó és del 25,6%.

Un major percentatge de persones nascudes fora d'Espanya que nascudes a Espanya ha estat a la presó als darrers 12 mesos (23,8% respecte 16,4%), en canvi són les persones nascudes a Espanya les que declaren major consum de drogues injectades dins la presó (**Taula 1**). Entre les persones que s'han injectat drogues dins la presó al darrer any (n=29), el 20,7% (n=6) ho ha fet alguna vegada amb una xeringa usada, i quan es demanava si sabien de l'existència del PIX dins de la presó, un 22,2% deia que no ho coneixia (6/27).

Taula 1. Estada a la presó en els darrers 12 mesos segons gènere i país d'origen

	Gènere			País d'origen		
	Home	Dona	p	Espanya	Altre	p
Ha estat a la presó	20,4	16,9	0,375	16,4	23,8	0,015
Injecció de drogues a la presó*	19,3	31,8	0,253	30,6	13,5	0,015

*p<0,05

5. PATRONS DE CONSUM D'ALCOHOL I ALTRES DROGUES

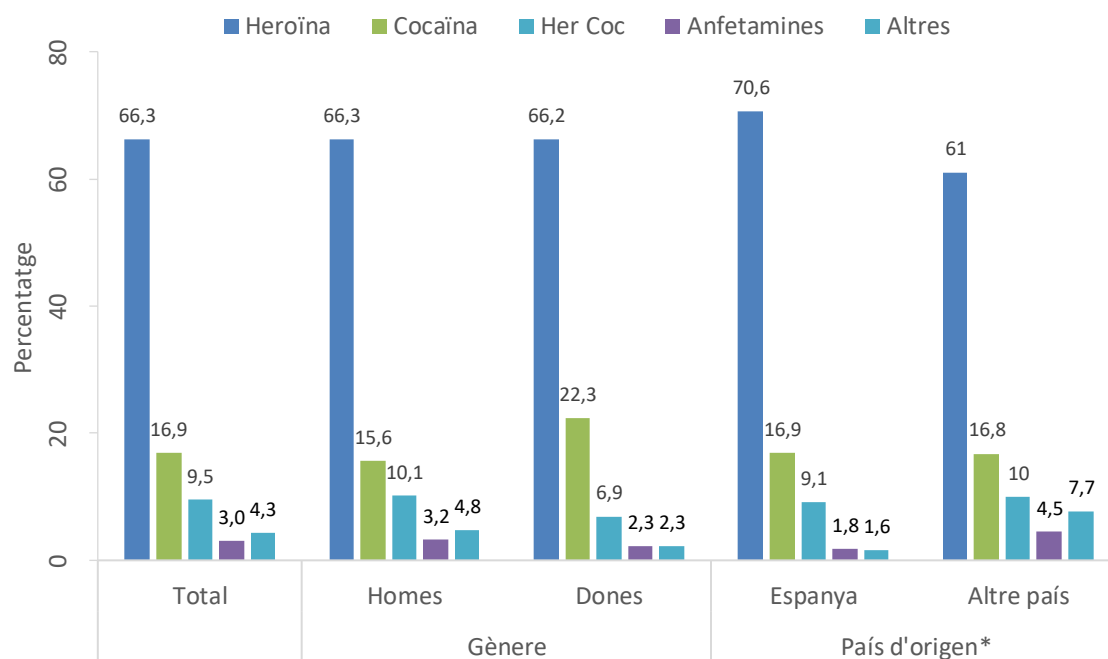
5.1. Edat d'inici i anys de consum injectat

L'edat mitjana d'inici al consum injectat de drogues és 23,3 anys (desviació estàndard [DE]=8,4), sense observar-se diferències segons gènere ni origen. La mitjana d'anys d'injecció en el global de la mostra és de 18,8 anys. El nombre d'anys de consum injectat és superior ($p<0,001$) entre les PID nascudes a Espanya (mitjana=21,4; DE=12,1) que entre les nascudes fora d'Espanya (mitjana=15,6; DE=9,9). No s'observen diferències segons gènere.

5.2. Tipus de droga injectada per primer cop

Quant al tipus de droga injectada per primer cop, destaca l'heroïna tant en homes com en dones (66,3% i 66,2%, respectivament). Tot i que l'heroïna és la droga principal injectada per primer cop entre les persones nascudes fora d'Espanya (61%), el percentatge és significativament inferior respecte les persones nascudes a Espanya (70,6%), observant-se una major variabilitat de drogues usades (**Figura 15**).

Figura 15. Droga injectada per primer cop segons gènere i país d'origen

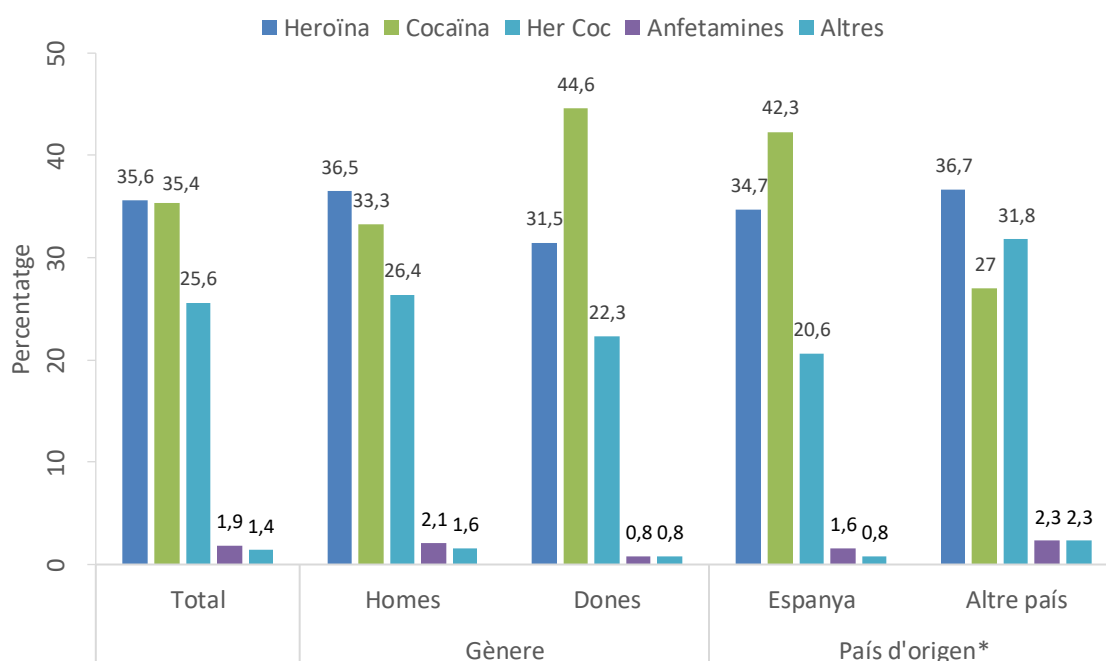

* $p<0,05$

5.3. Tipus de drogues injectades en els darrers 6 mesos

L'heroïna i la cocaïna són les principals drogues injectades en els darrers 6 mesos. Entre les persones nascudes fora d'Espanya, s'observa un menor consum de cocaïna com a droga principal respecte a les persones nascudes a Espanya (27% vs. 42,3%, respectivament), en canvi el consum de cocaïna més heroïna (speedball) és superior (31,8% vs. 20,6%, respectivament) (**Figura 16**). De fet, són les persones nascudes fora d'Espanya les que reporten amb major freqüència haver consumit drogues injectades de forma combinada (70,7% vs. 58,2%, respectivament, $p=0,001$). No s'observen diferències segons gènere.

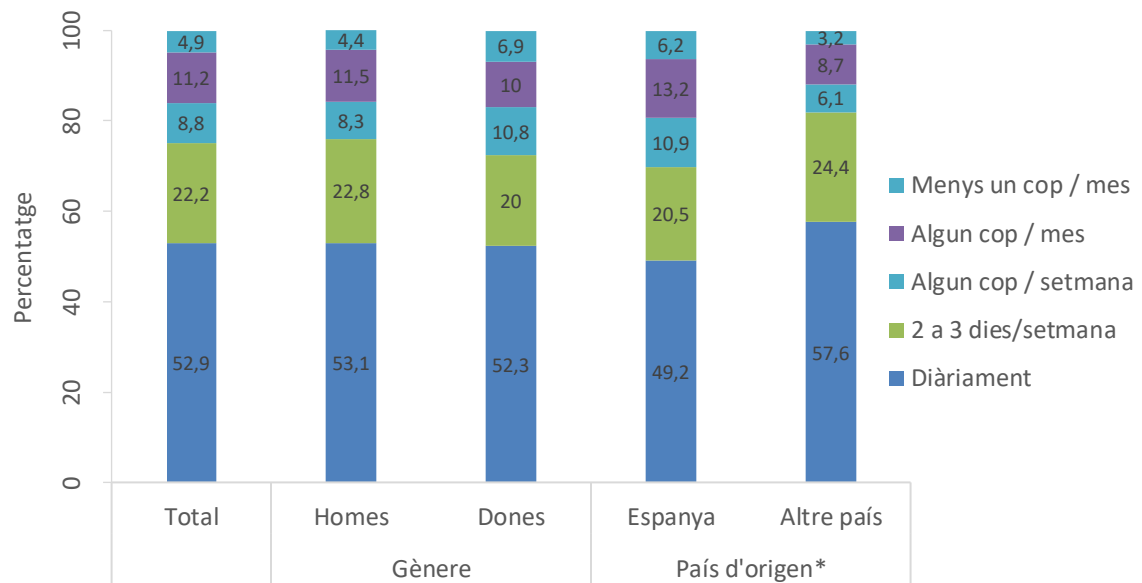
Figura 16. Tipus de droga principal injectada en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen

* $p<0,05$

Més de la meitat de les PID s'injecten diàriament (52,9%) i un 22,2% amb una freqüència de 2 o 3 dies per setmana. No s'observen diferències significatives en la freqüència d'injecció segons gènere, però sí segons origen, sent les persones nascudes fora d'Espanya les que s'injecten amb major freqüència (57,6% vs. 49,2% s'injecten diàriament, respectivament) (**Figura 17**).

Figura 17. Freqüència d'injecció en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen

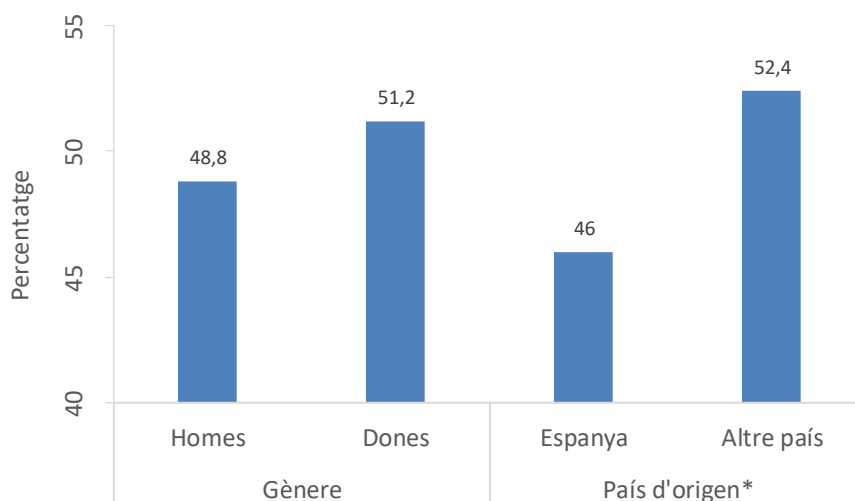

*p<0,05

5.4. Llocs on s'ha injectat drogues en els darrers 6 mesos

En general, gairebé la meitat de les persones participants (48,8%) han consumit drogues injectades alguna vegada en pisos o cases on es compra i consumeix droga ("pisos de consum"). La injecció en pisos de consum és lleugerament superior entre les persones nascudes fora d'Espanya (52,4%) i similar quan comparem segons el gènere (**Figura 18**).

Figura 18. Injecció en pisos de consum en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen

* p=0,091

Quant als llocs d'injecció més freqüent dels darrers 6 mesos (**Figura 19**), gairebé la meitat de les persones participants afirma que són els espais de consum supervisat (49,3%). Un 21,3% s'injecta sobretot en llocs públics, cotxes o cases abandonades, i un 6,9% principalment en pisos de consum.

Les dones s'injecten menys en espais de consum supervisat (39,1%) i més en cases particulars (24,2%), llocs públics o abandonats (26,6%) i/o pisos de consum (10,2%) en comparació amb els homes. Segons origen, els espais de consum supervisat són usats amb major freqüència per les persones nascudes fora d'Espanya (55,7%), tot i que aquest grup també s'injecta més en llocs públics i/o abandonats (29,3%) en comparació amb les PID nascudes a Espanya (19,7%) (**Figura 20**).

Figura 19. Llocs d'injecció més freqüent dels darrers 6 mesos

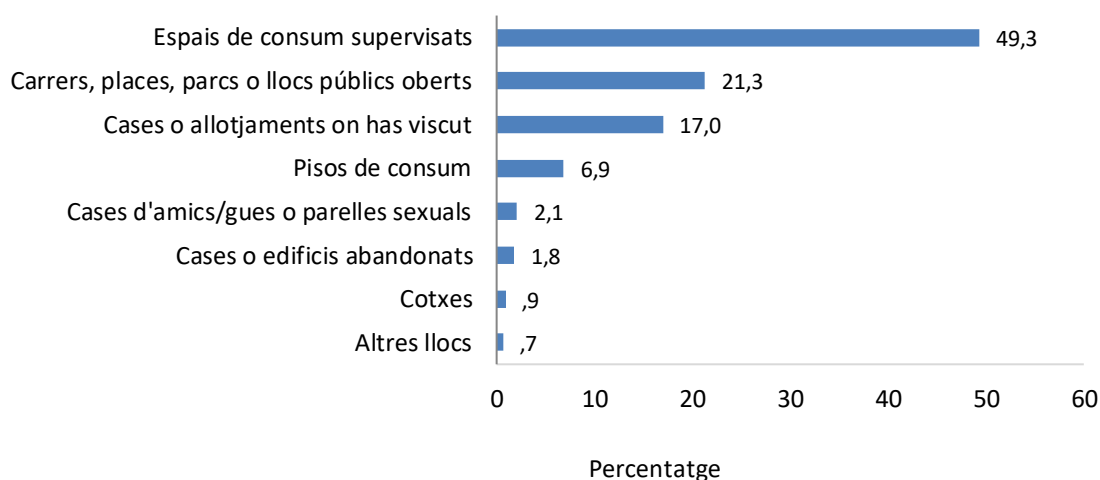
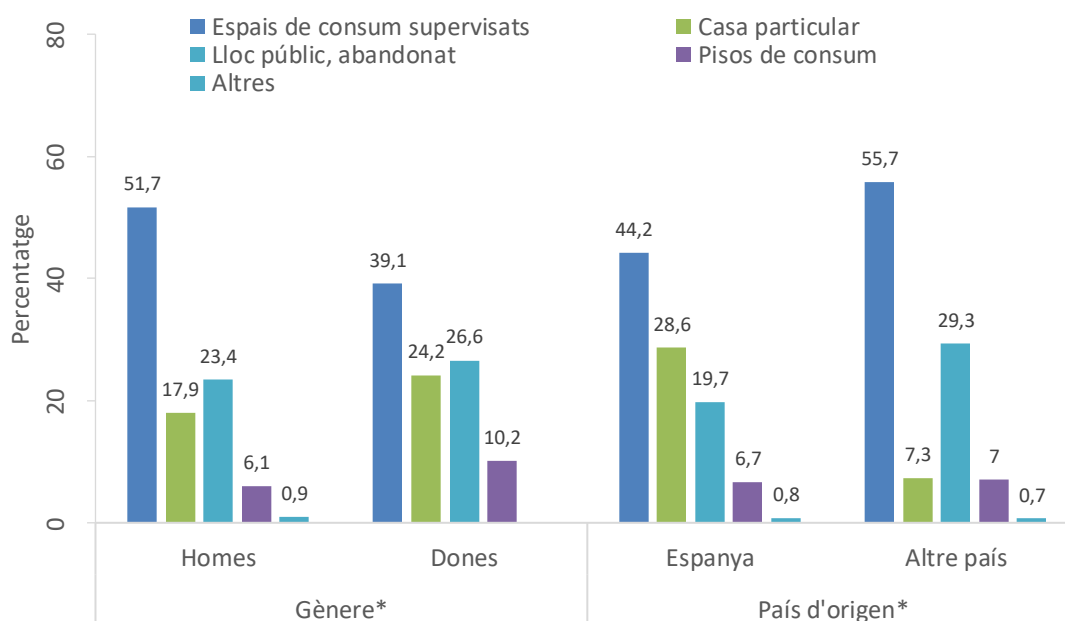

Figura 20. Llocs d'injecció més freqüents dels darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen

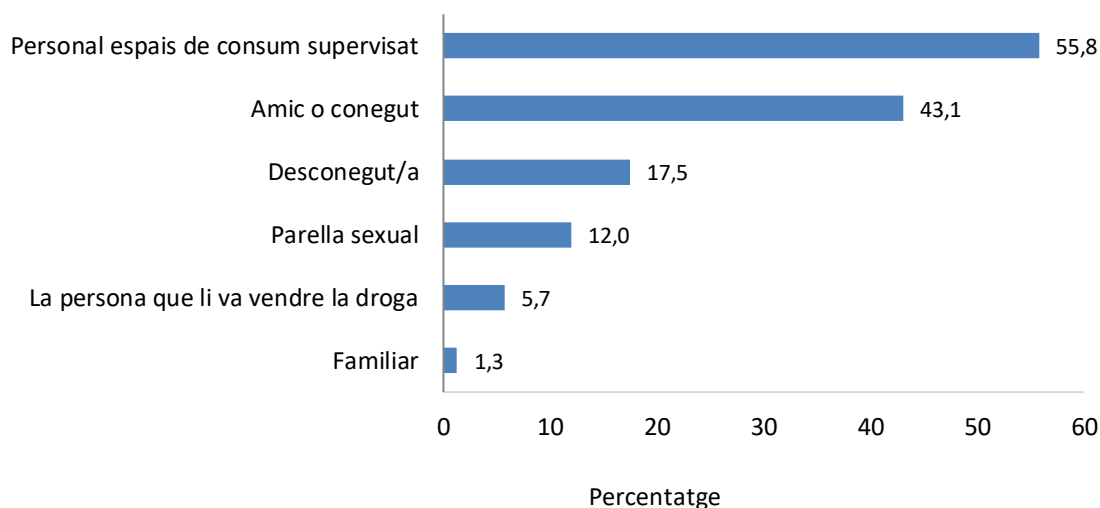

*p<0,05

5.5. Injecció amb altres persones

Més de la meitat de les persones participants (65,3%) estaven acompanyades d'una altra persona la darrera vegada que es van injectar, la majoria de personal de l'espai de consum supervisat (55,8%) o bé per amics/coneguts (43,1%) (**Figura 21**). Les dones s'injecten amb major freqüència en presència de les seves parelles sexuals (28,3 i 7,9%, respectivament), i els homes més amb amics o coneguts (45,5 i 33,7%, respectivament) o amb el personal de l'espai de consum supervisat (59,5 i 41,3%, respectivament). Per origen sols s'observen diferències en el percentatge que diu haver-se injectat enfront de desconeguts (23% en persones nascudes fora d'Espanya i 13% en espanyols/es, respectivament) (**Taula 2**).

Figura 21. Persona/es amb la que estava la darrera vegada que es va injectar drogues ^a

^a categories no excloents

Taula 2. Persona amb la que estava la darrera vegada que es va injectar drogues segons país d'origen i gènere

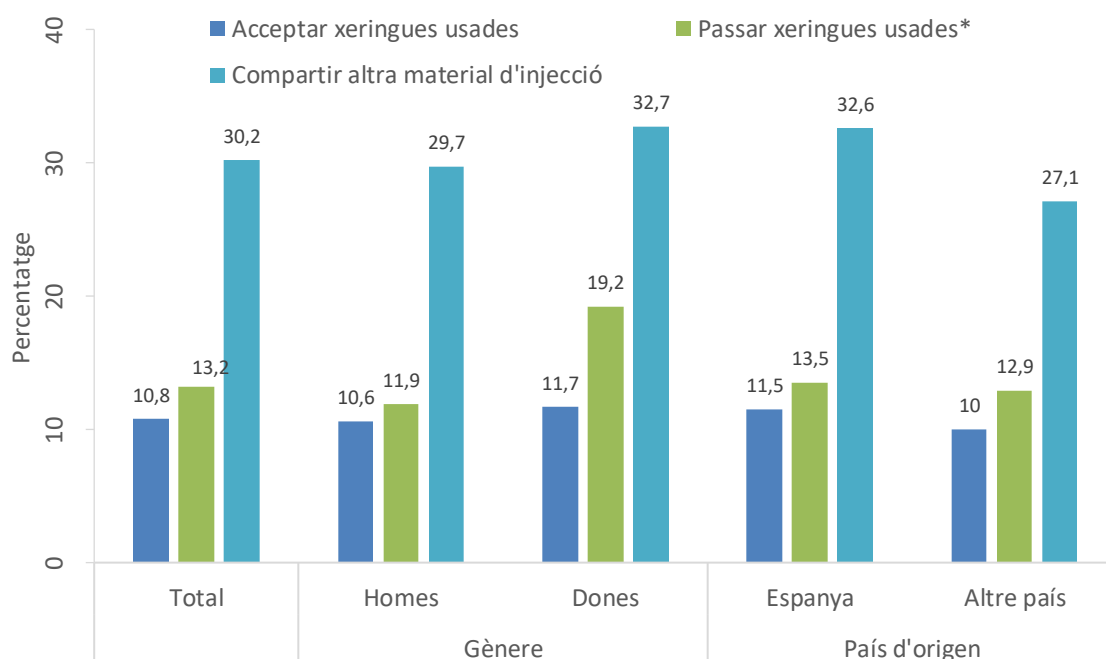
	Gènere			País d'origen		
	Home	Dona	p	Espanya	Altres	p
Personal espais de consum supervisat	59,5	41,3	0,002	57,3	53,9	0,468
Amic o conegut	45,5	33,7	0,041	41,9	44,6	0,561
Desconegut/a	18,4	14,1	0,340	13,0	23,0	0,005
Parella sexual	7,9	28,3	<0,001	11,5	12,7	0,675
Venedor de drogues	4,9	8,7	0,164	5,9	5,4	0,806
Familiar	1,4	1,1	1,000	2,0	0,5	0,232

5.6. Pràctiques de risc d'injecció de drogues

Pel que fa a les pràctiques de compartir material per a la injecció de drogues, gairebé la meitat de les PID diuen haver compartit alguna vegada xeringues usades (42,2%), sense observar-se diferències estadísticament significatives entre homes i dones (41,0% i 47,7%, respectivament). En canvi, sí que s'observen diferències segons el país d'origen: les persones nascudes a Espanya diuen haver-se injectat amb xeringues usades en major proporció que les persones nascudes en un altre país (47,5% Espanya, 35,6% altre país, $p=0,002$).

Respecte a les pràctiques dels darrers 6 mesos, el 10,8% i el 13,2% de les PID han acceptat i/o passat xeringues usades alguna vegada, percentatge superior en el cas de les dones pel que fa a la pràctica de passar xeringues. Quant a les pràctiques indirectes de compartir, el 30,2% de les persones participants afirma haver compartit en els darrers 6 mesos el caçó, la cullera, el filtre o l'aigua per preparar la dosi, sense observar-se diferències segons país d'origen ni gènere (**Figura 22**).

Figura 22. Prevalença de compartir material d'injecció en els darrers 6 mesos segons gènere i país d'origen

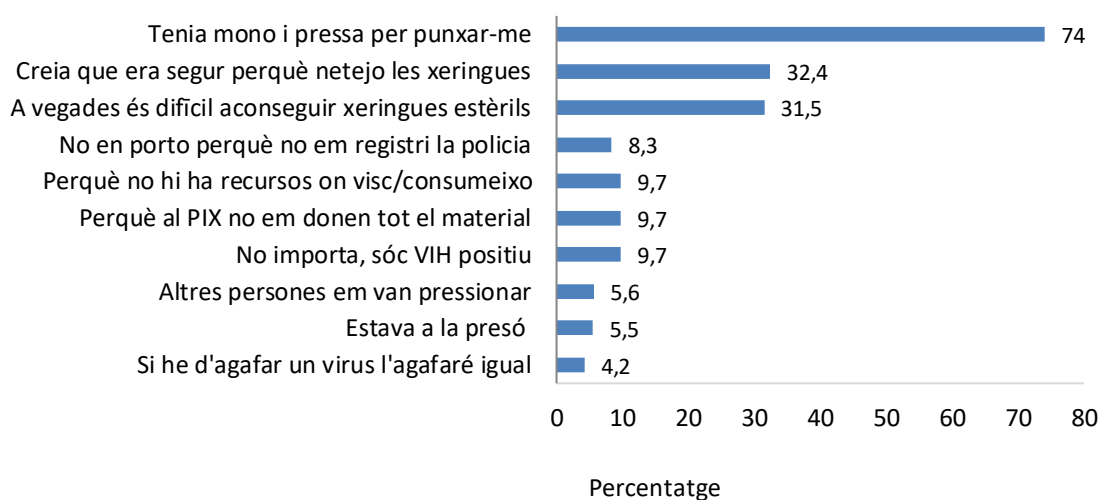
* $p < 0,05$ al comparar segons el gènere

Entre les persones que havien acceptat xeringues usades en els darrers 6 mesos, el 19,2% afirma haver acceptat xeringues sempre de la seva parella estable, sent aquest

percentatge major entre les dones en comparació amb els homes (46,7% i 12,1%, respectivament; $p < 0,001$).

Pel que fa als motius de la pràctica d'acceptar xeringues usades (**Figura 23**), no s'observen diferències estadísticament significatives segons gènere ni país d'origen. La majoria de les persones diuen haver-ho fet perquè tenien la síndrome d'abstinència i pressa per punxar-se (74%). Cal destacar que el 32,4% de les persones ho han fet creient que era segur netejar prèviament les xeringues, un 31,5% ho feia perquè de vegades és difícil aconseguir xeringues estèrils, i també cal destacar que hi ha un 9,7% de persones que diuen que als punts PIX no els donen tot el material que necessiten.

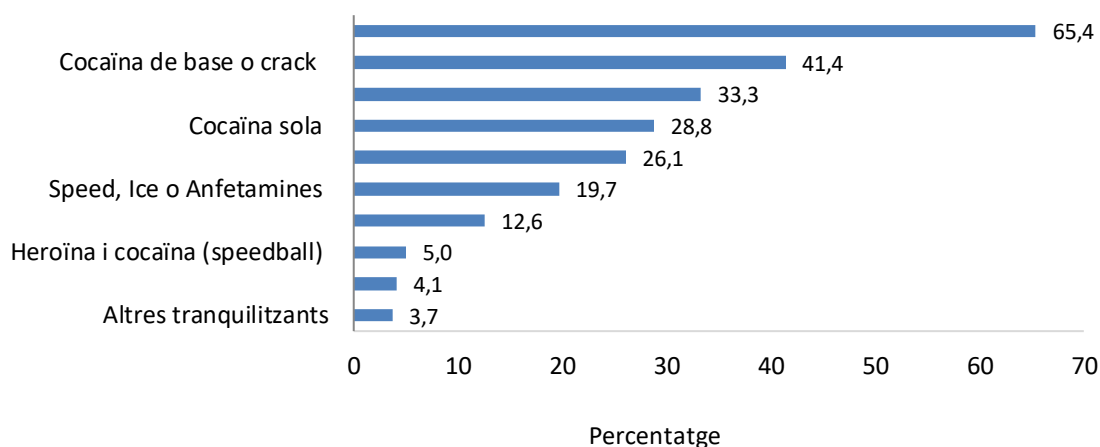
Figura 23. Motius de l'ús de xeringues usades en els darrers 6 mesos

5.7. Consum de drogues no injectades

En total, el 74,1% havia consumit drogues per via no injectada durant els darrers 6 mesos, sense observar diferències significatives segons gènere i país d'origen. Entre les drogues més consumides destaquen l'haixix (65,4%) i la cocaïna de base o crack (41,4%) (**Figura 24**).

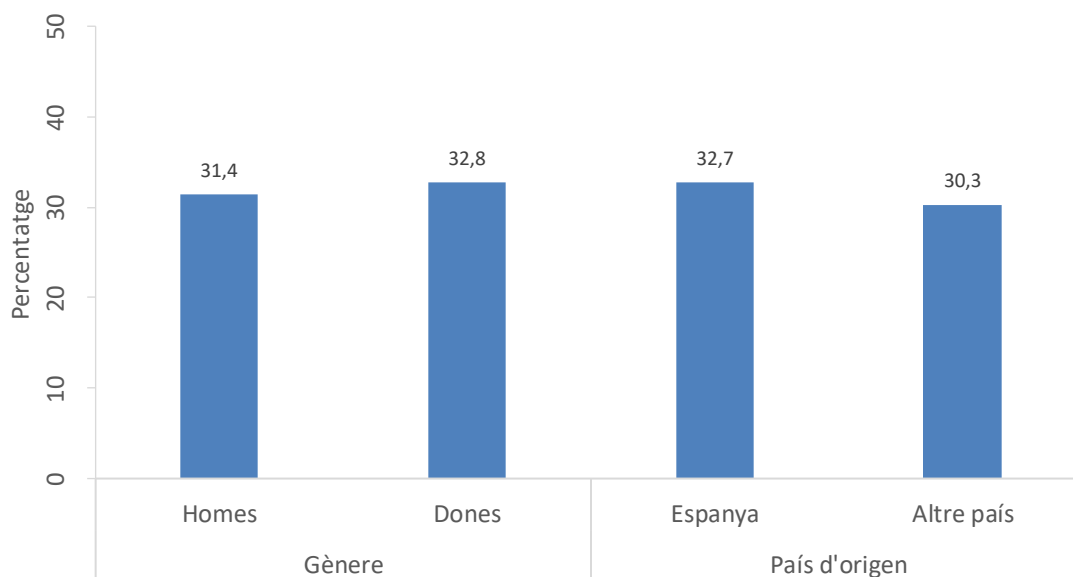
Figura 24. Freqüència de consum de drogues no injectades en els darrers 6 mesos

5.8. Consum d'alcohol

A partir de les preguntes que conformen l' AUDIT-C³, que considera consum de risc els valors de 5 o més en homes i 4 o més en dones (Gual et al, 2002), a l'estudi REDAN 2019 en total un 31,6% de les persones participants es podien considerar bevedors/es d'alcohol de risc, sense diferències significatives segons gènere i país d'origen (**Figura 25**).

Figura 25. Consum de risc d'alcohol segons gènere i país d'origen

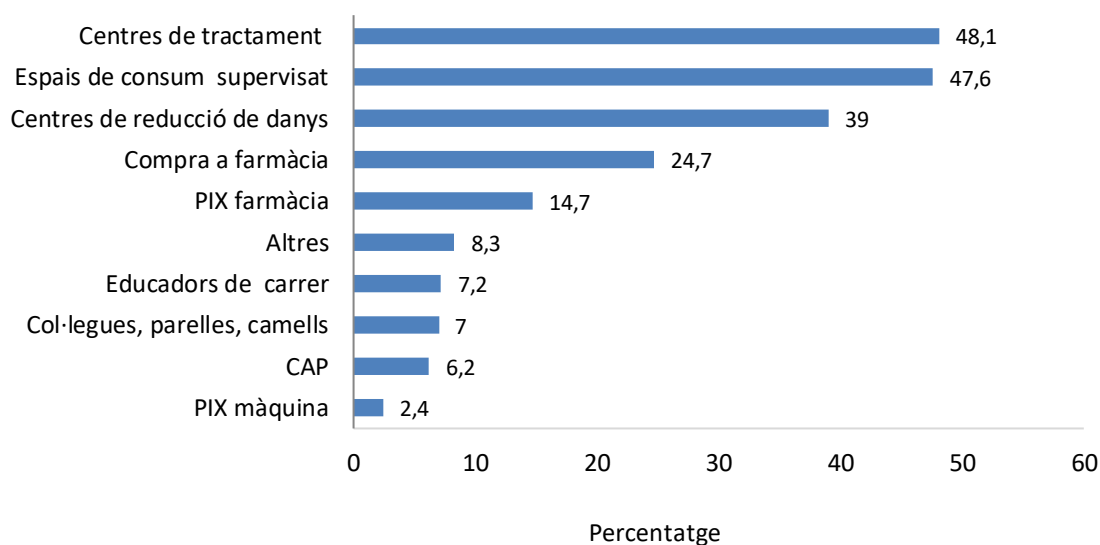
³ Gual A, et al. AUDIT-3 AND AUDIT-4: EFFECTIVENESS OF TWO SHORT FORMS OF THE ALCOHOL USE DISORDERS IDENTIFICATION TEST. *Alcohol and Alcoholism* 2002; 37(6): 591-6.

6. ACCÉS A MATERIAL ESTÈRIL D'INJECCIÓ

6.1. Font d'obtenció de xeringues estèrils

Els centres de tractament, els espais de consum supervisat i els centres de reducció de danys són els llocs d'obtenció de xeringues estèrils més usats per les persones participants (48,1%, 47,6% i 39%, respectivament) (**Figura 26**).

Figura 26. Fonts d'obtenció de xeringues estèrils (últims 6 mesos)*

* categories no excloents

Respecte al lloc més freqüent usat per aconseguir xeringues netes, no varia segons el gènere, sent els espais de consum supervisat i els centres de tractament els llocs més reportats tant per homes (35,1% i 32,8%, respectivament) com per dones (33,1% i 32,3%, respectivament). Cal destacar que entre les persones que han nascut a Espanya hi ha un major accés al PIX de farmàcia que entre persones nascudes fora d'Espanya (7,8% i 0,6%, respectivament), i aquests segons utilitzen amb major freqüència els centres de tractament com a font principal de xeringues estèrils (24,6% i 42,8%, respectivament) (**Taula 3**).

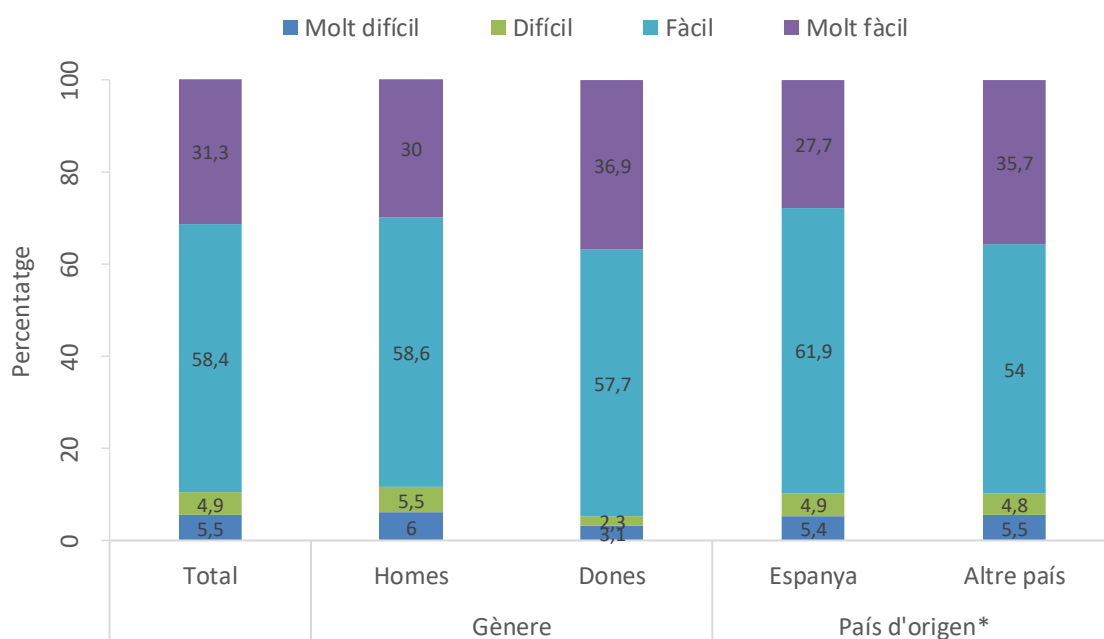
Taula 3. Font més important d'obtenció de xeringues estèrils (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

	Gènere		País d'origen*		
	Home N=567	Dona N=130	Espanya N=386	Altre N=311	Total N=697
Compra a farmàcia	4,1	5,4	5,2	3,2	4,3
Educadors de carrer	0,5	1,5	0,5	1,0	0,7
Centres de reducció de danys	15,5	16,9	17,4	13,8	15,8
Centre Atenció Primària	1,9	0,8	2,1	1,3	1,7
Espais de consum supervisat	35,1	33,1	36,0	33,1	34,7
Centres de tractament (CAD, CAS)	32,8	32,3	24,6	42,8	32,7
PIX màquina	0,5	0,8	0,5	0,6	0,6
PIX farmàcia	4,6	4,6	7,8	0,6	4,6
Col·legues, parelles, camells	1,2	3,1	1,3	1,9	1,6
Altres	3,72	1,5	4,7	1,6	3,3

* p<0,05

En general, a la majoria de les persones els hi ha resultat fàcil o molt fàcil aconseguir xeringues estèrils (89,7%). Pel que fa al país d'origen, hi ha un major percentatge de persones nascudes fora d'Espanya que nascudes a Espanya a les que els hi ha resultat "molt fàcil" aconseguir les xeringues estèrils als darrers 6 mesos (35,7% i 27,7%, respectivament). No s'observen diferències segons el gènere (**Figura 27**).

Figura 27. Nivell de dificultat per aconseguir xeringues estèrils (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

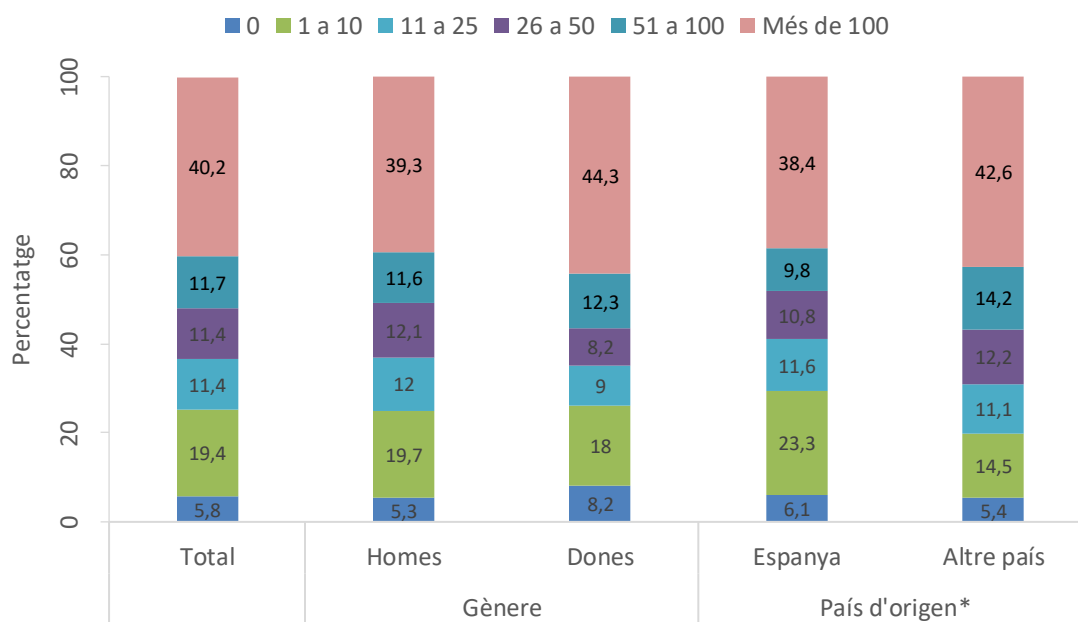

* p<0,05

6.2. Nombre de xeringues estèrils aconseguides

El 40,2% dels i les PID han aconseguit més de 100 xeringues en l'últim mes, percentatge superior en persones nascudes fora d'Espanya (42,6% i 38,4%, respectivament). No s'observen diferències segons el gènere (**Figura 28**).

Figura 28. Nombre de xeringues estèrils aconseguides (últimes 4 setmanes) segons gènere i país d'origen

* p<0,05

La majoria de persones afirmen haver aconseguit totes les xeringues estèrils que necessitaven (91,1%), sense diferències segons el gènere ni el país d'origen.

6.3. Lloc de retorn de xeringues usades

Pel que fa als llocs on s'han retornat xeringues durant els darrers sis mesos, en general no existeixen diferències entre homes i dones, exceptuant el fet que hi ha una major proporció d'homes que diu tirar-les al carrer o a les escombraries (26,3% homes, 17,7% dones, respectivament), o bé les ha tirat a terra a les zones de consum (7,4% homes, 2,3% dones, respectivament). En canvi, sí que observem més diferències segons el país d'origen. Les persones nascudes a Espanya reporten en major proporció retornar-les a la farmàcia, contenidors específics per xeringues usades, i escombraries de casa. Per altra banda, les persones nascudes fora d'Espanya diuen retornar xeringues amb major proporció al CAS (**Taula 4**).

Taula 4. Llocs de retorn de xeringues usades (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen*

	Gènere			País d'origen		
	Home N=567	Dona N=130	p	Espanya N=386	Altra N=31 1	p
Farmàcia	19,2	19,2	0,999	22,5	15,1	0,013
Contenidors específics per xeringues	50,1	46,9	0,515	55,2	42,4	0,001
Centre de Reducció de Danys	60,6	60,8	0,924	58,5	62,7	0,265
CAS	50,8	50,8	0,996	44,3	58,8	<0,001
CAP	7,4	6,2	0,617	7,0	7,4	0,839
Altres persones	4,4	2,3	0,271	2,8	5,5	0,080
Escombraries de casa	12,2	10,8	0,657	14,5	8,7	0,018
Escombraries (carrer), al carrer	26,3	17,7	0,041	23,8	25,7	0,565
Llocs o zones de consum	7,4	2,3	0,033	5,4	7,7	0,224
Altres	9,7	3,1	0,014	10,9	5,5	0,011

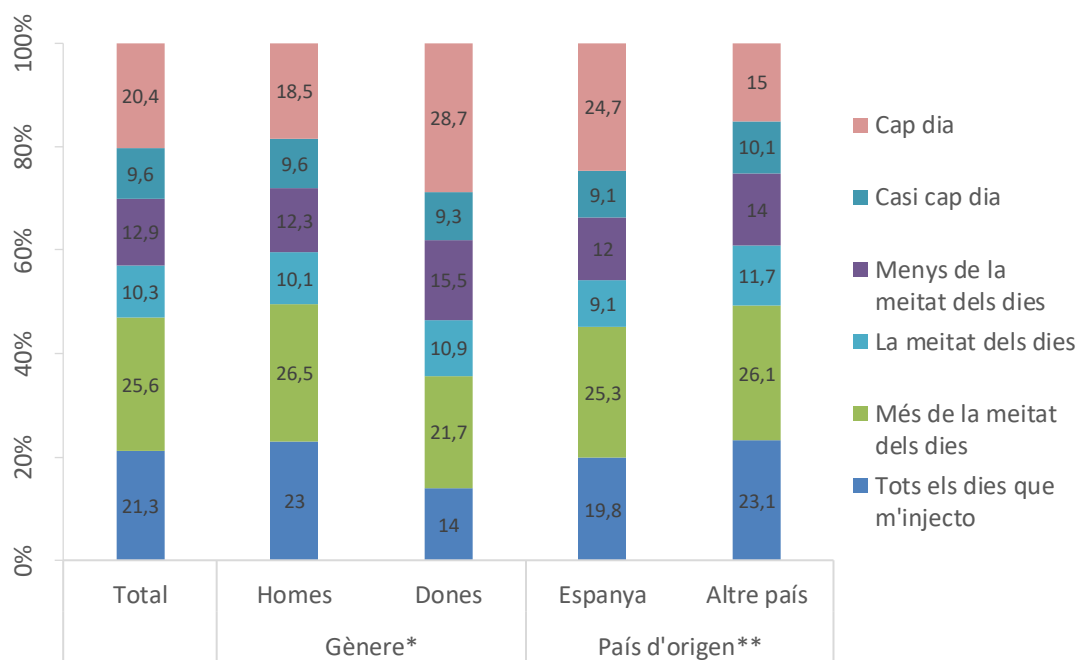
* categories no excloents; CAS: centres d'atenció i seguiment a les drogodependències; CAP: Centre d'Atenció Primària

6.4. Ús d'espais de consum supervisat

Pel que fa a l'existència d'espais de consum supervisat on la persona viu, consumeix o compra la droga, el 71,9% de les PID diu que així és. No hi ha diferències entre homes (72,0%) i dones (71,1%). En canvi, sí que n'hi ha ($p < 0,001$) segons el país d'origen: el 64,2% de les persones nascudes a Espanya i el 81,3% de les persones nascudes fora d'Espanya diuen que hi ha espais de consum supervisat on viuen, consumeixen o compren drogues.

La freqüència d'espais de consum supervisat es mostra a la **Figura 29**. Els homes solen usar més aquests espais que les dones (81,5% i 71,4% alguna vegada en els darrers 6 mesos, respectivament). S'observen lleugeres diferències segons el país d'origen, sent les persones nascudes fora d'Espanya les que més utilitzen aquest recurs (85% i 75,3% alguna vegada en els darrers 6 mesos, respectivament).

Figura 29. Freqüència d'ús d'espais de consum supervisat (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

*p<0,05; ** 0,057

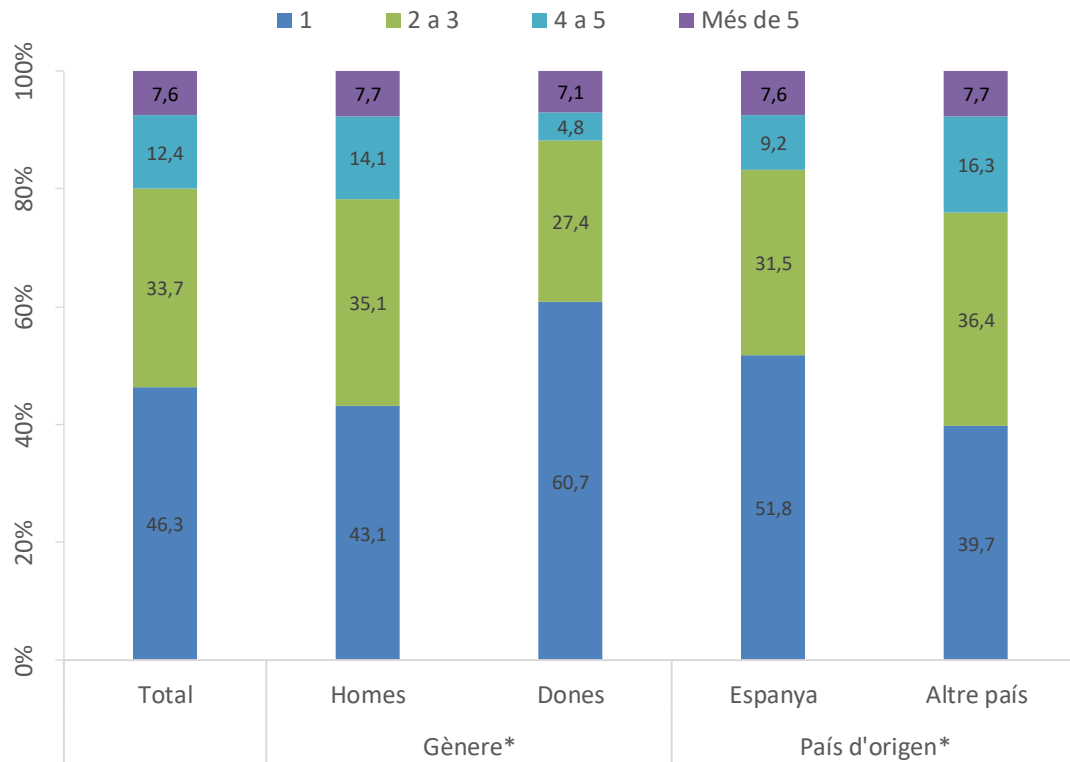
7. CONDUCTA SEXUAL

7.1. Relacions sexuals últims 12 mesos

Gairebé tres quartes parts de les persones entrevistades (71,9%) han tingut relacions sexuals vaginals, anals o orals amb alguna persona els darrers 12 mesos, percentatge superior en les dones en comparació amb els homes: 80% i 70%, respectivament. No s'observen diferències significatives segons el país d'origen: 71% i 73% en persones nascudes a Espanya i fora d'Espanya, respectivament.

Entre les persones que han tingut relacions sexuals, el nombre de parelles és major entre els homes i les persones nascudes fora d'Espanya (**Figura 30**).

Figura 30. Nombre de parelles amb qui han tingut relacions sexuals en els últims 12 mesos segons gènere i país d'origen

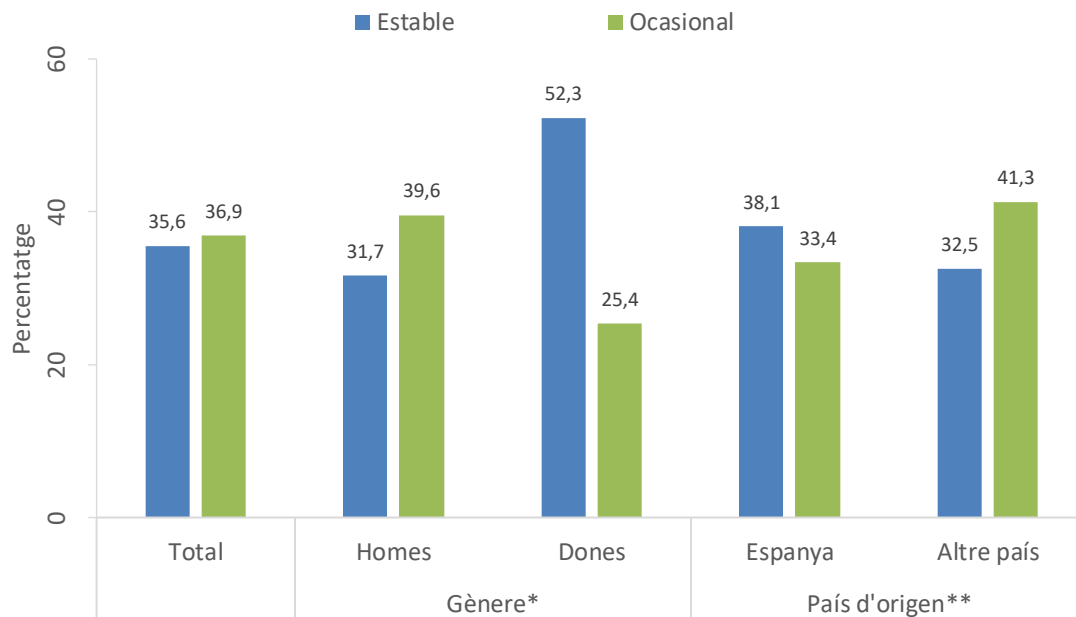
* p<0,05

Base: entre les persones que diuen haver tingut relacions sexuals

7.2. Relacions sexuals amb parella estable i ocasional (últims 6 mesos)

Quant a la conducta sexual dels darrers 6 mesos, les dones tenen més relacions sexuals amb parelles estables en comparació amb els homes (52,3% i 31,7%, respectivament), en canvi, els homes tenen més relacions sexuals amb parelles ocasionals (39,6% vs. 25,4%, respectivament). Respecte al país d'origen, les persones nascudes fora d'Espanya reporten en major proporció relacions amb parelles ocasionals (**Figura 31**).

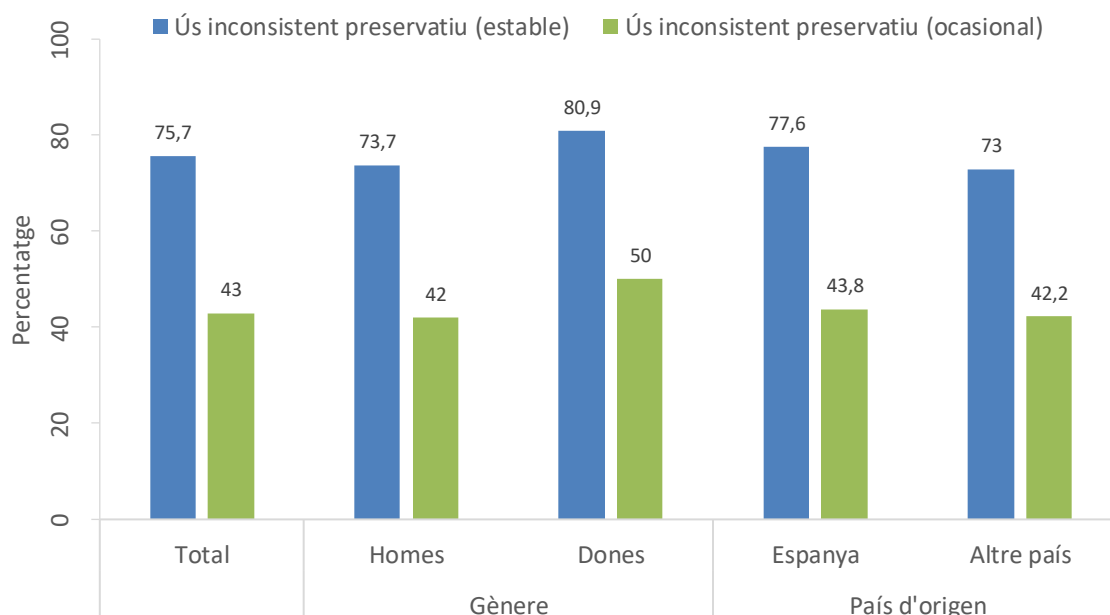
Figura 31. Tipus de parella amb qui han tingut relacions sexuals (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

* p<0,05; **p<0,05 en el cas de la parella ocasional

En les relacions sexuals amb penetració amb la parella estable, tres quartes parts de les PID no utilitzen sempre (ús inconsistent) el preservatiu, percentatge que disminueix quan es pregunta per les relacions sexuals amb penetració amb les parelles ocasionals (43%). No s'observen diferències significatives per gènere ni país d'origen (**Figura 32**).

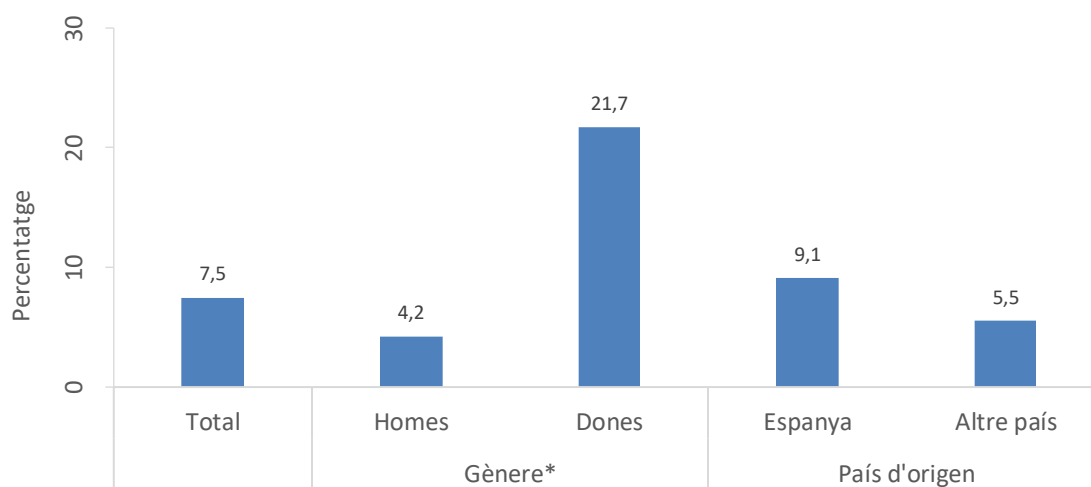
Figura 32. Ús inconsistent del preservatiu per tipus de parella (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

7.3. Relacions sexuals amb clients a canvi de diners o drogues (últims 6 mesos)

Un 7,5% de les PID afirma haver tingut relacions sexuals a canvi de diners o drogues en els últims 6 mesos, percentatge superior en el cas de les dones (21,7% i 4,2% en dones i homes, respectivament) (**Figura 33**). Entre les dones i els homes que tenen relacions sexuals amb clients, el 85,7% i 78,3%, respectivament, van usar preservatiu a la darrera relació sexual amb penetració ($p<0,05$). No es van observar diferències significatives per país d'origen.

Figura 33. Relacions sexuals amb clients (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

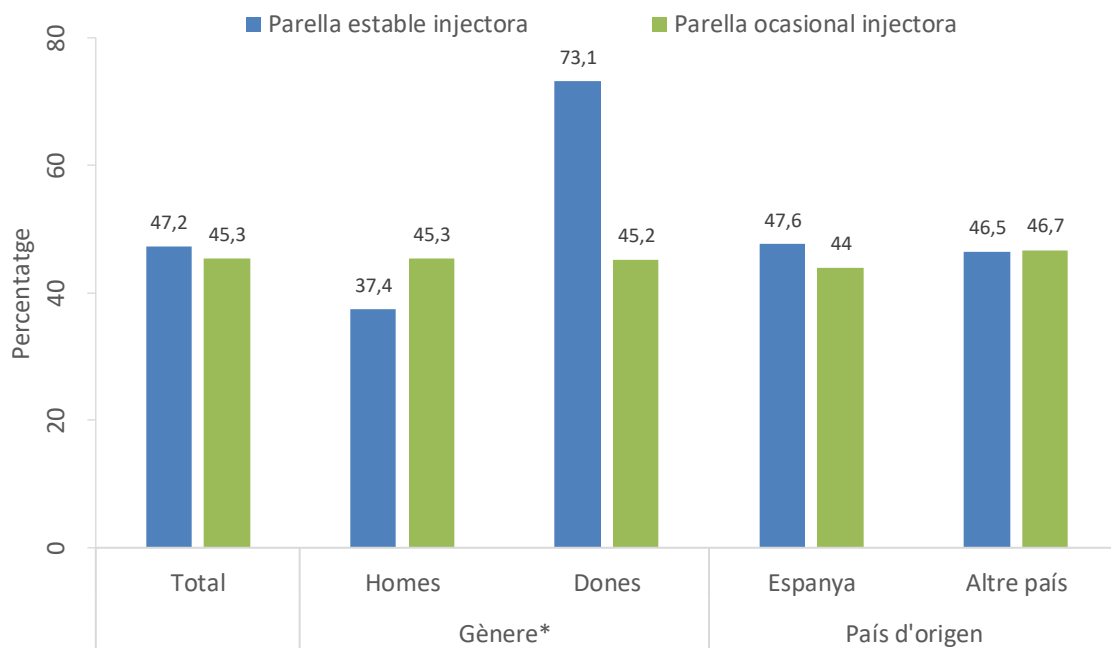

* $p<0,05$

7.4. Relacions sexuals amb persones que usen drogues injectades (últims 6 mesos)

Un 47,2% de les PID que tenen relacions amb parelles estables afirmen que aquestes parelles usen drogues injectades, percentatge superior entre les dones (73,1%). No hi ha diferències segons país d'origen ni gènere en el percentatge que diu haver tingut relacions amb parelles ocasionals que s'injecten drogues (45,3% en global) (**Figura 34**).

Figura 34. Relacions sexuals amb persones que usen drogues injectades (últims 6 mesos) segons gènere i país d'origen

* $p < 0,05$ en el cas de la parella estable

7.5. Relacions sexuals amb persones del mateix sexe (últims 5 anys)

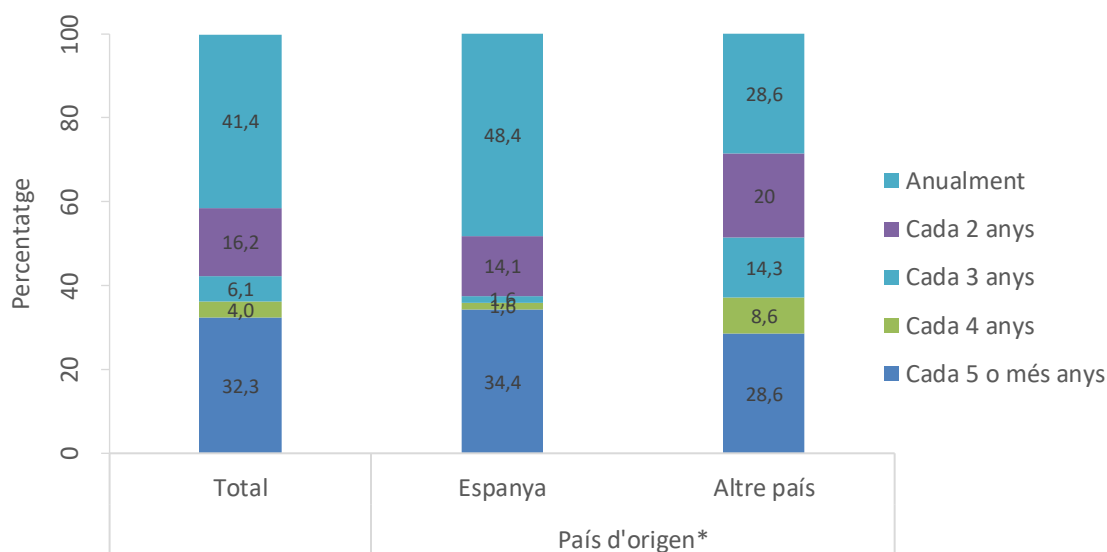
El percentatge de PID que han tingut relacions sexuals amb persones del mateix sexe alguna vegada als darrers 5 anys és del 8,4%, percentatge superior entre les dones: 12,4% i 7,2%, respectivament ($p=0,061$). No s'observen diferències segons país d'origen.

8. SALUT SEXUAL I REPRODUCTIVA

8.1. Revisions ginecològiques

El 93% i 92,5% de les dones espanyoles i les nascudes fora d'Espanya, respectivament, afirmen haver-se fet en alguna ocasió al llarg de la seva vida un examen ginecològic. Quant a la freqüència amb la que es realitzen aquestes revisions ginecològiques, el 41,4% de les dones diu que ho fa anualment, i un 16,2% cada dos anys. El percentatge de dones que es realitzen revisions anuals es major entre les dones nascudes a Espanya en comparació a les nascudes fora: 48,4% i 28,6%, respectivament (**Figura 35**).

Figura 35. Frequència de revisions ginecològiques segons país d'origen

* $p < 0,05$. Entre les dones que s'han fet alguna revisió ginecològica a la vida

8.2. Embaràs, interrupcions voluntàries de l'embaràs i nombre de fills/filles i situació de convivència

El 75% i 31,8% de les dones espanyoles i les nascudes fora d'Espanya, respectivament, afirmen tenir algun fill o filla, i el 58,3% i 40%, respectivament, haver tingut alguna interrupció voluntària de l'embaràs (IVE) a la vida (**Taula 5**). Si comparem segons edat, observem que el percentatge d'IVE en les dones de menys de 30 anys és del 26,7%, enfront del 56% en dones de 30 anys o més ($p=0,033$).

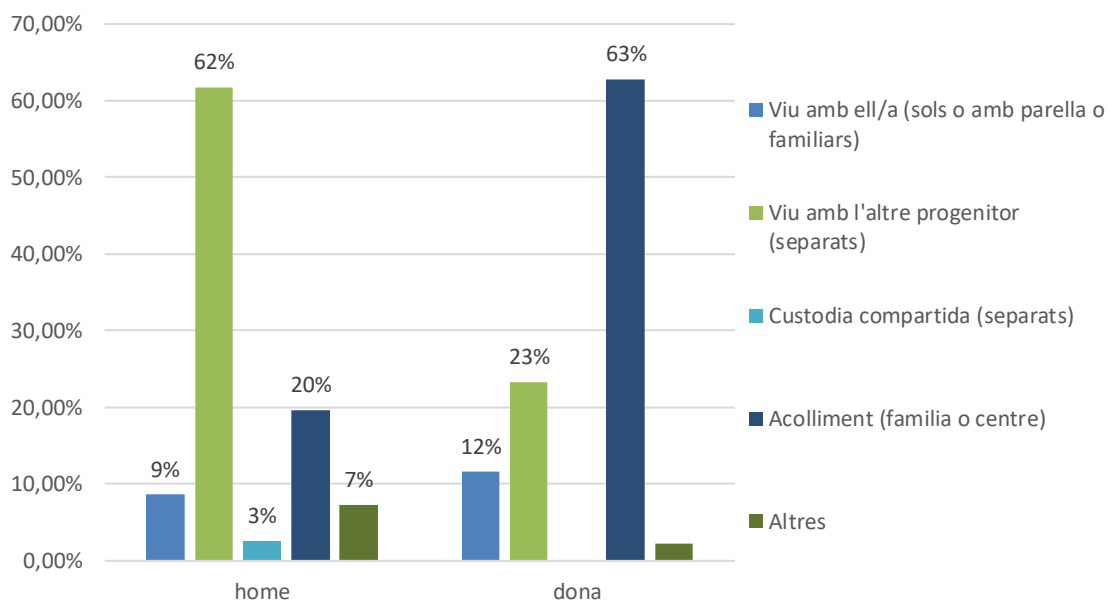
Taula 5. Nombre de fills i nombre d'IVES en dones segons país d'origen*

	País d'origen		p
	Espanya N=386	Altre N=311	
Nombre de fills/es			<0,001
Cap	25,0	68,3	
Un/a	39,3	22,0	
Dos	22,6	4,9	
Més de 2	13,1	4,9	
Alguna IVE	58,3	40	0,056
Nombre d' IVE*			0,558
Un	38,8	53,3	
Dos	24,5	13,3	
Més de 2	36,7	33,3	

* Entre les dones que han tingut alguna IVE

En el cas dels homes amb fills/es menors d'edat, la majoria diuen que aquests/es viuen amb l'altre progenitor, en canvi, en el cas de les dones la majoria diuen que estan en acolliment (63%) (Figura 36).

Figura 36. Persona amb les que conviu/en els fills/es menors d'edat

9. ÚS DE SERVEIS SOCIO-SANITARIS I ESTAT DE SALUT

9.1. Ús de serveis sanitaris

El 96,9% de les PID nascudes a Espanya i 83,9% de les nascudes en altres països afirmen tenir targeta sanitària que els garanteix l'accés al sistema públic de salut ($p < 0,001$). No hi ha diferències significatives segons gènere: 90,3% en homes i 94,6% en dones.

L'accés als centres d'atenció primària i centres de salut mental als darrers 6 mesos és superior les persones injectores nascudes a Espanya i les dones. Els centres d'atenció i seguiment a les drogodependències (CAS) és el tipus de centre més freqüentat per a les persones participants, independentment del país d'origen i el gènere (82,2%) (Taula 6).

Taula 6. Ús de serveis sanitaris en els últims 6 mesos segons gènere i país d'origen

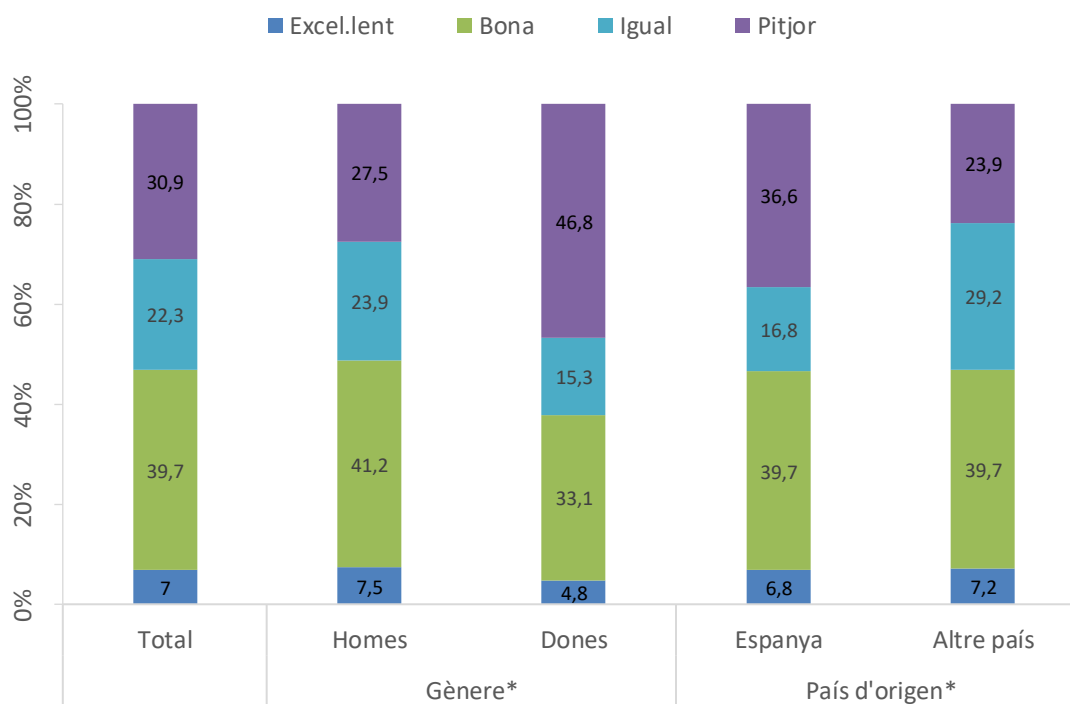
	Gènere			País d'origen			Total
	Home	Dona	p	Espanya	Altres	p	
Centre d'Atenció Primària	54,7	61,2	0,178	60,8	49,8	0,004	55,9
Urgències hospital	48,0	61,5	0,005	49,6	51,6	0,600	50,5
Centre sanitari presó	9,4	10,0	0,823	9,1	10,0	0,695	9,5
CAS	81,3	86,2	0,190	83,1	81,0	0,474	82,2
Metge privat	11,5	12,3	0,797	12,2	11,0	0,613	11,7
Hospital	28,1	33,8	0,197	30,9	27,1	0,272	29,2
Centre d' ITS	3,4	3,8	0,783	3,4	3,5	0,908	3,4
CPF	1,4	3,1	0,189	1,6	1,9	0,709	1,7
Centre de salut mental	10,4	16,9	0,038	14,3	8,4	0,016	11,7

CPF: Centre De planificació familiar; CAS: centres d'atenció i seguiment a les drogodependències

9.2. Estat de salut percebut

El 30,9% de les PID declaren un estat de salut percebut pitjor en comparació amb les persones de la seva edat, percentatge superior entre les dones (46,8%) i les persones nascudes a Espanya (36,6%) (**Figura 37**).

Figura 37. Estat de salut percebut segons gènere i país d'origen

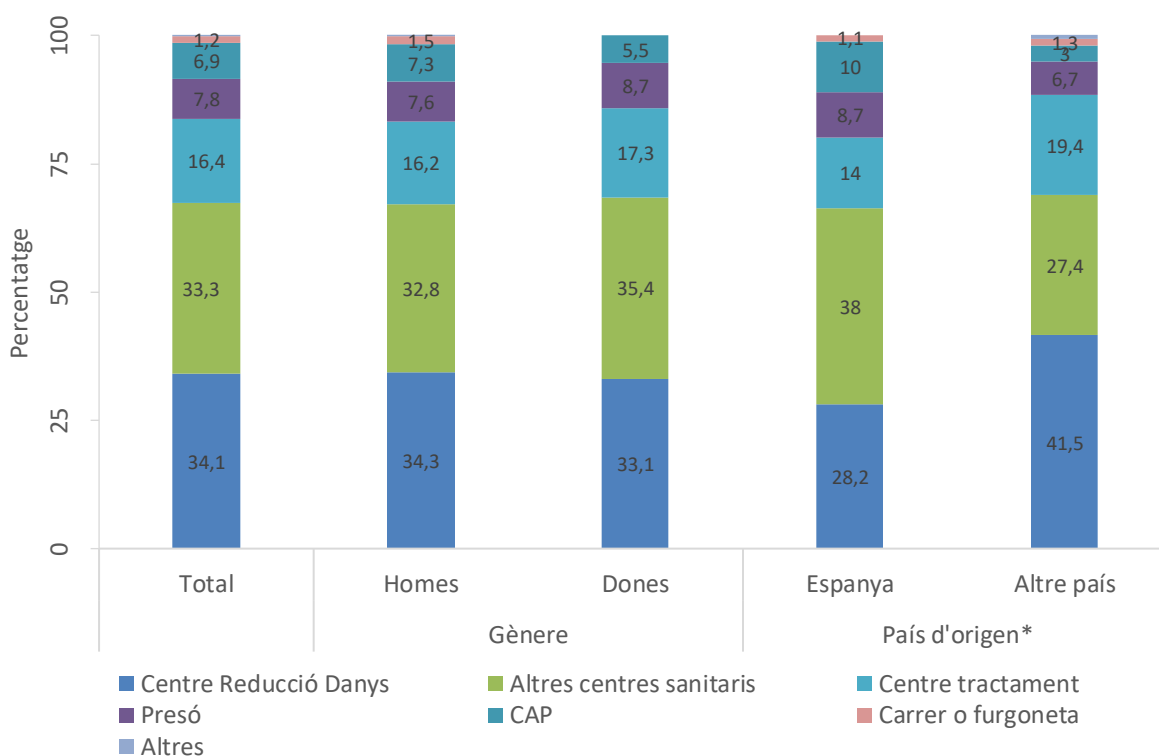

* p<0,05

9.3. Prova del VIH i prevalença autodeclarada

Gairebé el total de PID s'havien fet la prova de detecció del VIH alguna vegada a la vida (98,1%). No s'observen diferències segons gènere (97,9% homes i 99,2% dones) ni segons país d'origen (99% espanyols/es i 97,1% persones nascudes fora d'Espanya). Els llocs principals de realització de la prova del VIH són els centres de reducció de danys, especialment entre les persones nascudes fora d'Espanya, i els centres de tractament (Figura 38).

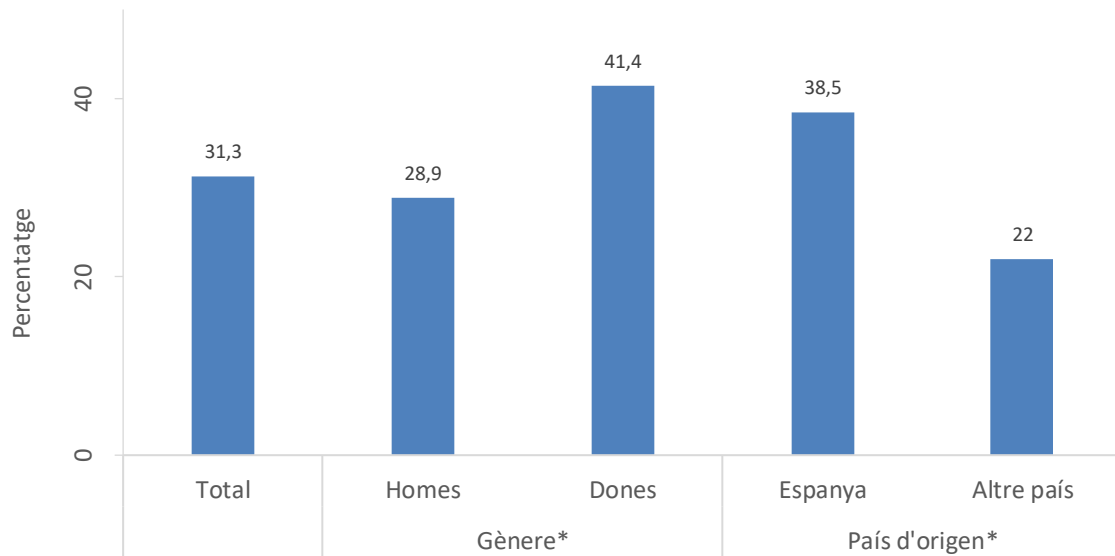
Figura 38. Lloc de la darrera prova de VIH realitzada segons gènere i país d'origen

* p<0,05

La prevalença del VIH autodeclarada (entre les persones que s'han fet la prova alguna vegada) és del 31,3%, superior entre les dones (41,4%) i les persones nascudes a Espanya (38,5%) (Figura 39).

Figura 39. Prevalença autodeclarada del VIH segons gènere i país d'origen

* $p < 0,05$; entre les persones que s'han fet la prova alguna vegada

El percentatge de persones que diuen ser VIH positives i estan, o han estat durant els darrers 6 mesos, rebent tractament antiretroviral és del 81,3%. Tot i que el percentatge entre persones nascudes fora d'Espanya és menor (78,1% vs. 82,8% en nascuts/des a Espanya) i també entre les dones (75,0% vs. 83,4% en homes), les diferències no són estadísticament significatives.

9.4. Prova del VHC i prevalença autodeclarada

Gairebé el total de participants s'havien fet la prova de detecció d'anticossos anti-VHC alguna vegada a la vida (95,5%), sense observar-se diferències segons gènere (95,3% homes i 96,1% dones) ni segons país d'origen (95,8% espanyols/es i 95% persones nascudes fora d'Espanya).

Entre les persones que diuen haver-se fet la prova alguna vegada, el 76,3% diu haver tingut l'Hepatitis C, percentatge superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (82,5% i 83,9%, respectivament). Un major percentatge d'homes en comparació amb les dones que han tingut l'Hepatitis C diuen estar o haver estat en seguiment clínic (82,5%), així com haver rebut el tractament per tractar el VHC (68,7%). Percentatges superiors de seguiment clínic i tractament s'observen també entre les persones nascudes a Espanya en relació amb les persones nascudes en altres països. El menor percentatge de persones amb Hepatitis C que diuen haver-se curat s'observa entre les PID nascudes fora d'Espanya (43,9%) (**Taula 7**).

Taula 7. Diagnòstic previ d'Hepatitis C, seguiment clínic i tractament segons gènere i país d'origen

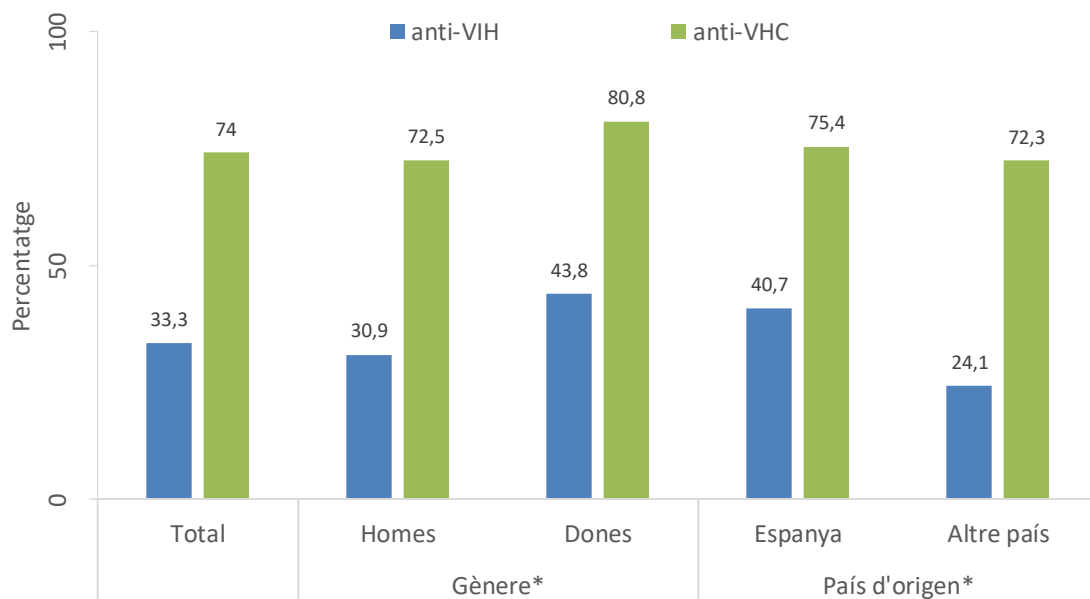
	Gènere			País d'origen			Total
	Home	Dona	p	Espanya	Altres	p	
Hepatitis C alguna vegada*	74,9	82,5	0,077	83,9	66,5	<0,0001	76,3
Seguiment clínic alguna vegada**	82,5	70,3	0,019	84,6	72,6	0,001	80,2
En tractament alguna vegada**	68,7	54,5	0,01	70,7	57,9	0,007	66,0
S'ha curat **	54,3	49,5	0,463	58,9	43,9	0,002	53,5

*entre les persones que diuen haver-se fet el test alguna vegada; **entre les persones que diuen haver tingut Hepatitis C alguna vegada

9.5. Prevalença del VIH i el VHC en mostres de fluid oral

La prevalença d'infecció pel VIH a partir de les mostres de fluid oral recollides és del 33,3%, superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (43,8% i 40,7%, respectivament). La prevalença d'anticossos anti-VHC és del 74%, lleugerament superior en dones en comparació amb els homes (80,8% i 72,5%, respectivament). No s'observen diferències segons país d'origen (**Figura 40**).

Figura 40. Prevalença d'anticossos enfront el VIH i el VHC segons gènere i país d'origen

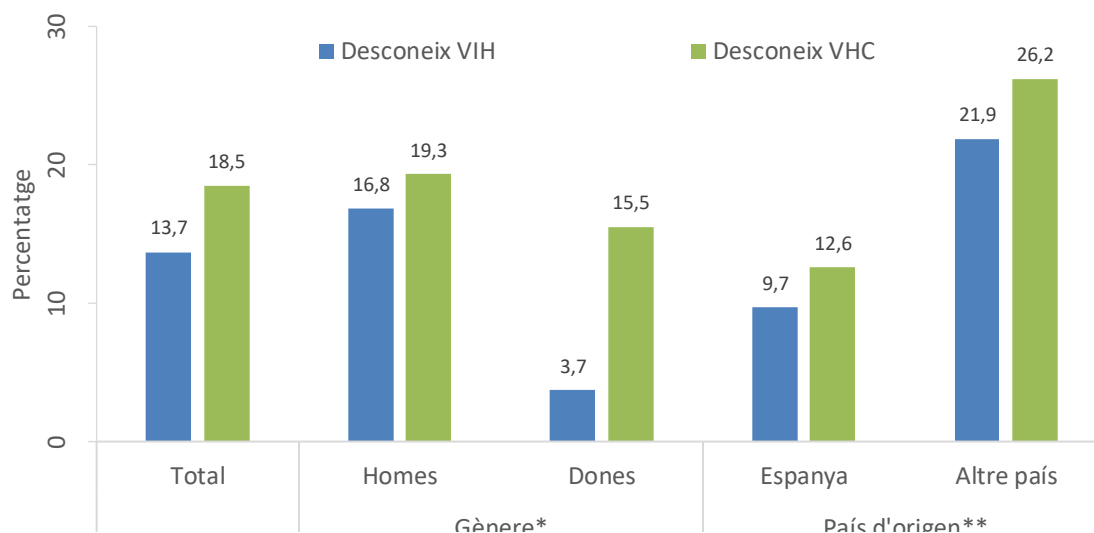

*p<0,05

Un 18,5% i un 13,7% de les PID que tenien anticossos enfront del VHC i el VIH, respectivament, desconeixia el seu estat serològic en el moment de l'entrevista, percentatge superior en el cas de les PID nascudes fora d'Espanya (26,2% i 21,9%, respectivament). El percentatge d'homes i dones que desconeixien el seu estat serològic

enfrent del VHC va ser similar, però superior en els homes en relació amb la infecció per VIH (16,8% homes i 3,7% dones, respectivament) (**Figura 41**).

Figura 41. Desconeixement de l'estat serològic enfront el VIH i el VHC segons gènere i país d'origen*

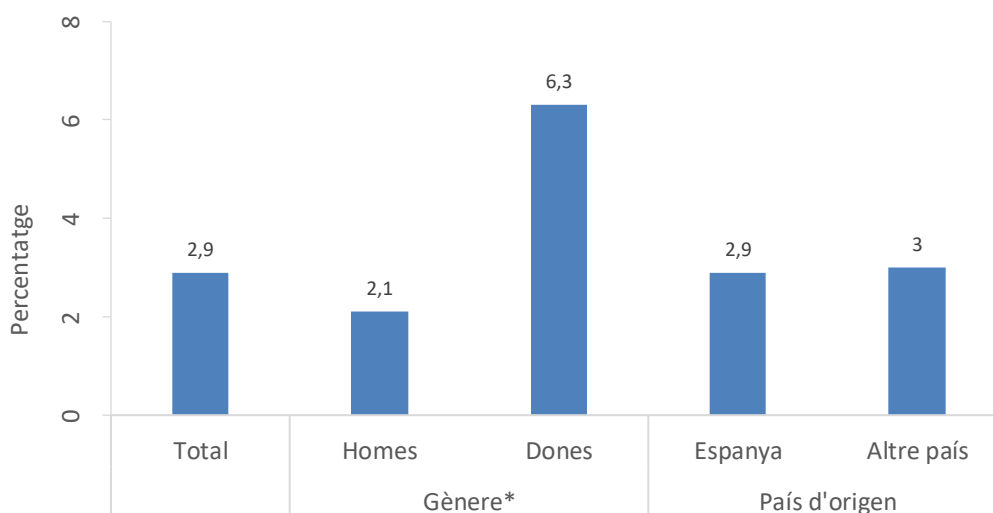

*en PID que tenen Ac positius en les mostres de saliva; *P<0,05 (en el cas del VIH); *p<0,05

9.6. Altres infeccions de transmissió sexual autodeclarades (ITS)

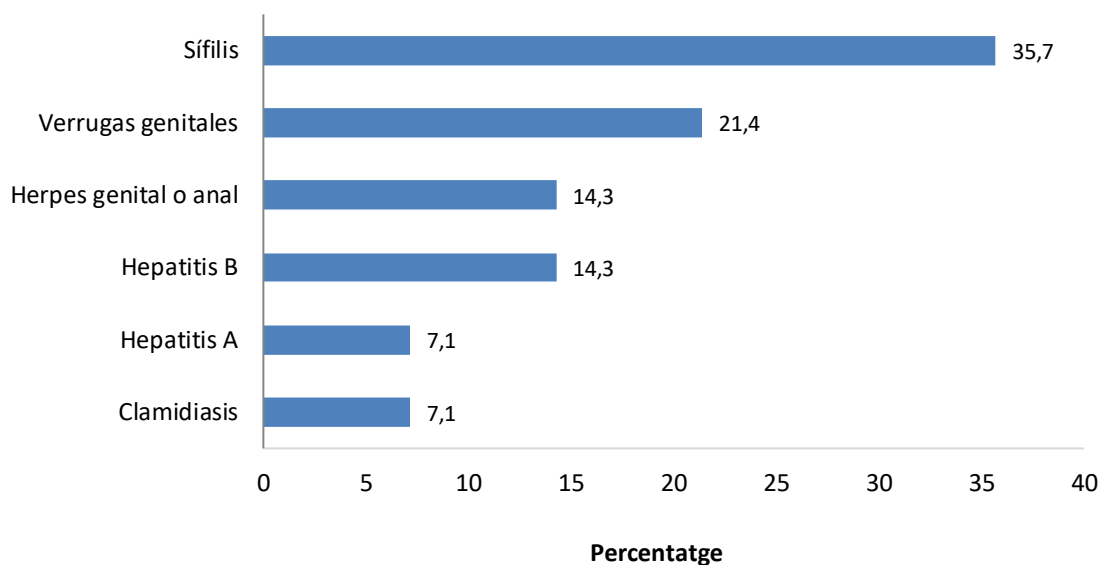
En total, un 2,9% de les persones entrevistades van declarar haver tingut alguna ITS al darrer any, percentatge superior en el cas de les dones (6,3%) (**Figura 42**). Entre les ITS més freqüents destaquen la sífilis i les berrugues genitals (35,7% i 21,4%, respectivament) (**Figura 43**).

Figura 42. ITS autodeclarades en els darrers 12 mesos segons gènere i país d'origen

*p<0,05

Figura 43. Tipus d'ITS autodeclarades en els darrers 12 mesos*

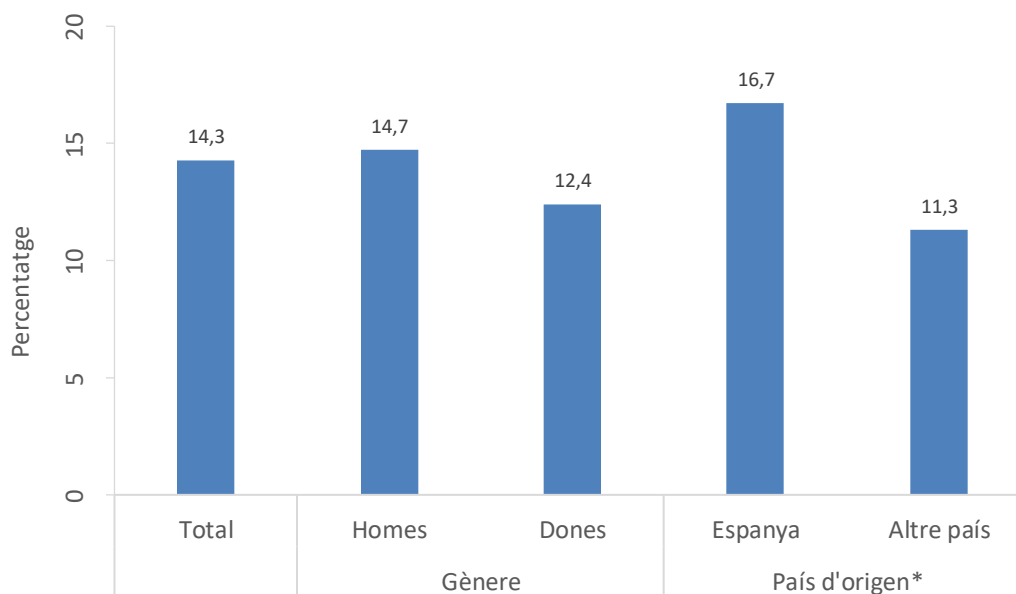

*Entre les persones que han patit una ITS als darrers 12 mesos

9.7. Hepatitis B i vacunació

En total, un 14,3% de les PID diuen haver sigut diagnosticades alguna vegada a la vida d'Hepatitis B (VHB), percentatge superior en el cas de les persones nascudes a Espanya (16,7%) (**Figura 44**).

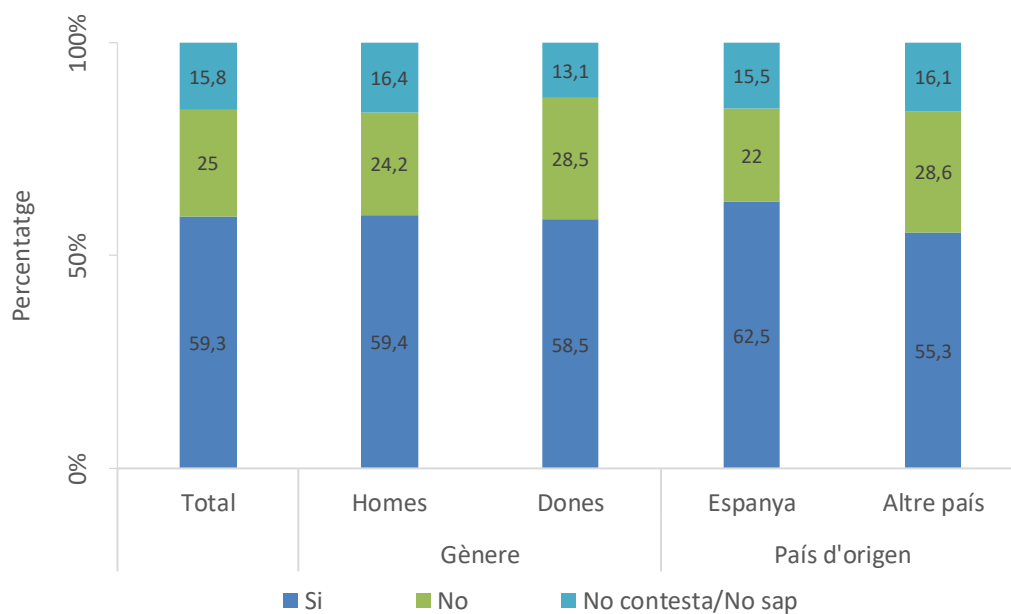
Figura 44. Prevalença autodeclarada d'Hepatitis B segons gènere i país d'origen

*P<0,05

Quant a la vacuna del VHB, un 40,8% de les persones entrevistades afirmen no haver estat vacunades o no saben o no contesten a la pregunta (no diferències segons país d'origen ni gènere) (**Figura 45**). Entre les persones vacunades, el 61,3% confirma haver rebut 3 dosis.

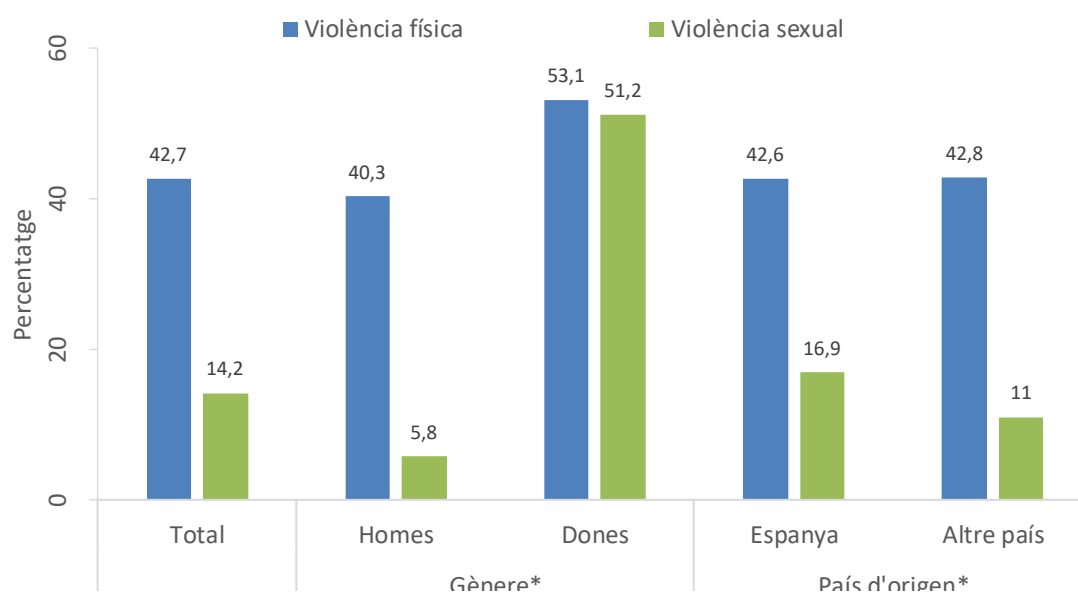
Figura 45. Vacuna del VHB rebuda segons gènere i país d'origen

10. VIOLÈNCIA FÍSICA I/O SEXUAL

En global, el 42,7% i el 14,2% de les PID ha patit algun tipus d'agressió física i/o sexual als darrers 12 mesos, respectivament (5,0% sexual, 33,4% física, i 9,2% física i sexual). S'observen diferències en funció del gènere, sent les dones les que majors situacions de violència han patit (**Figura 46**).

Figura 46. Violència física i/o sexual viscuda segons gènere i país d'origen

*p<0,05

Taula 8. Perfil de persones que han causat les agressions segons gènere i país d'origen

	Agressió física				Agressió sexual			
	Gènere		País d'origen		Gènere		País d'origen	
	Home	Dona	Espanya	Altre	Home	Dona	Espanya	Altre
Parella	3,9*	23,2*	7,9	9	18,2	30,3	24,6	29,4
Pare o mare	1,3	0	0	2,3	3	13,6	13,8	2,9
Fills, germans, altres familiars	3,5	5,8	5,5	2,3	9,1	15,2	13,8	11,8
Amics o coneguts	30,3	27,5	29,9	29,3	15,2	19,7	13,8	26,5
Persones implicades en tràfic de drogues	17,1*	7,2*	12,8	17,3	3	4,5	3,1	5,9
Persones que consumeixen drogues	32,5	23,2	31,7	28,6	3*	12,1*	12,3	2,9
Clients sexuals	0,4*	15,9*	4,3	3,8	0*	13,6*	9,2	8,8
Veïns/es del barri	6,1	1,4	4,9	5,3	6,1	3	3,1	5,9
Polícia	19,7*	4,3*	10,4	23,3	6,1*	0*	3,1	0,0
Altres desconeguts/des	36,4	42	33,5	42,9	24,2	34,8	32,3	29,4

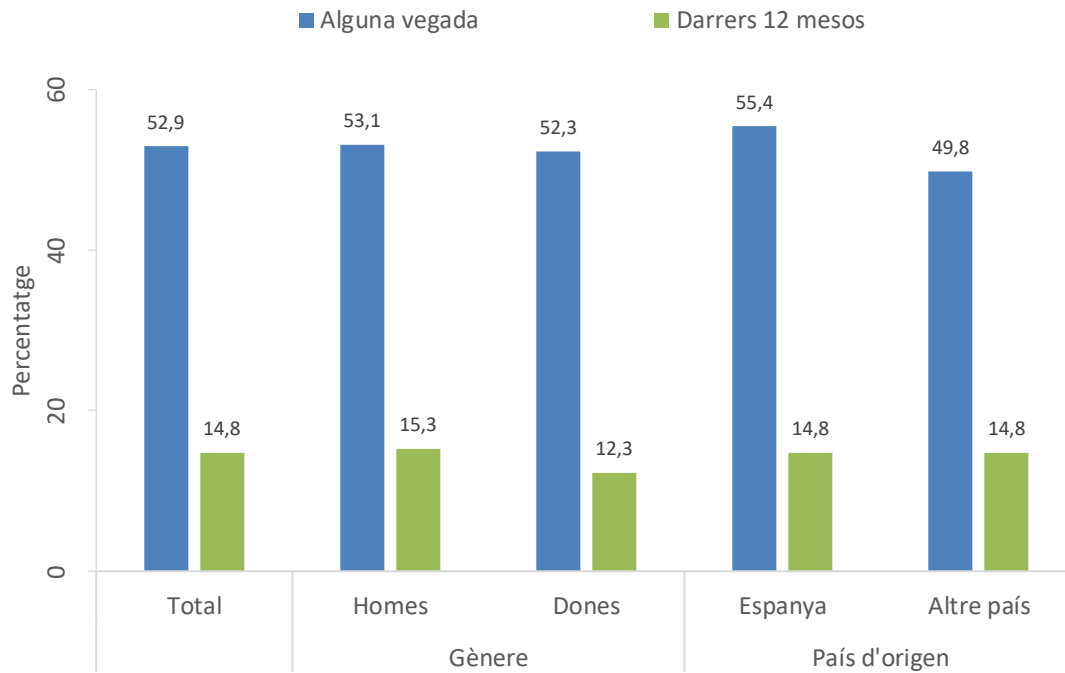
*p<0,05

11. SOBREDOSIS

11.1. Prevalença de sobredosis

Més de la meitat (52,9%) de les PID havien patit alguna sobredosi provocada per heroïna, metadona o opiacis alguna vegada a la vida, i un 14,8% en els darrers 12 mesos, sense observar-se diferències significatives segons gènere i país d'origen (**Figura 46**).

Figura 47. Sobredosis (a la vida i últims 12 mesos) segons gènere i país d'origen

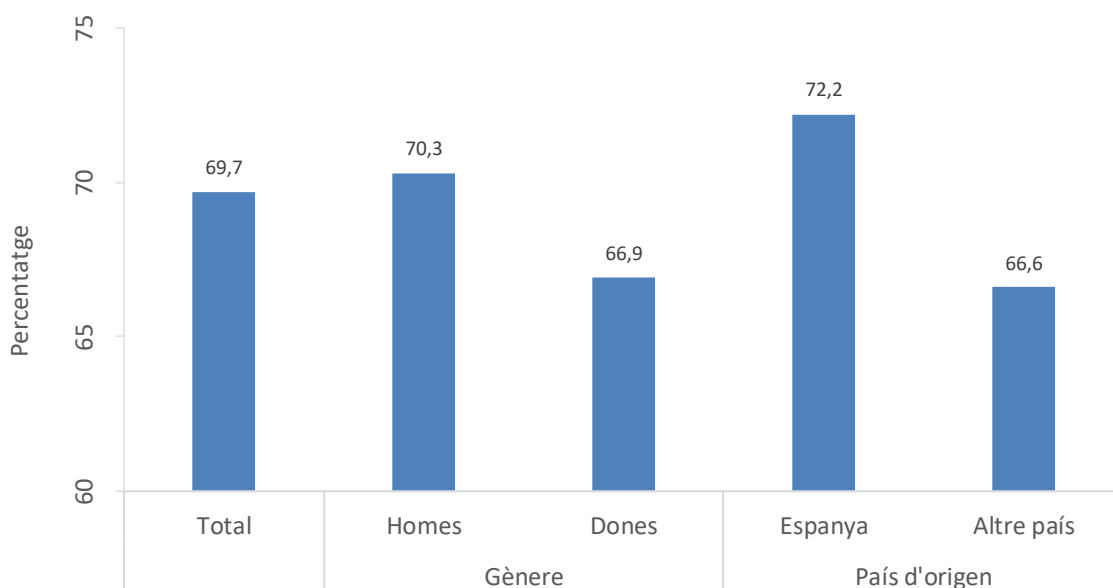

El nombre de sobredosis entre els que diuen haver-ne patit alguna a la vida és: 45,1% entre una i dues, 28,8% entre 3 i 5, i la resta (26,1%) 6 o més,

11.2. Formació

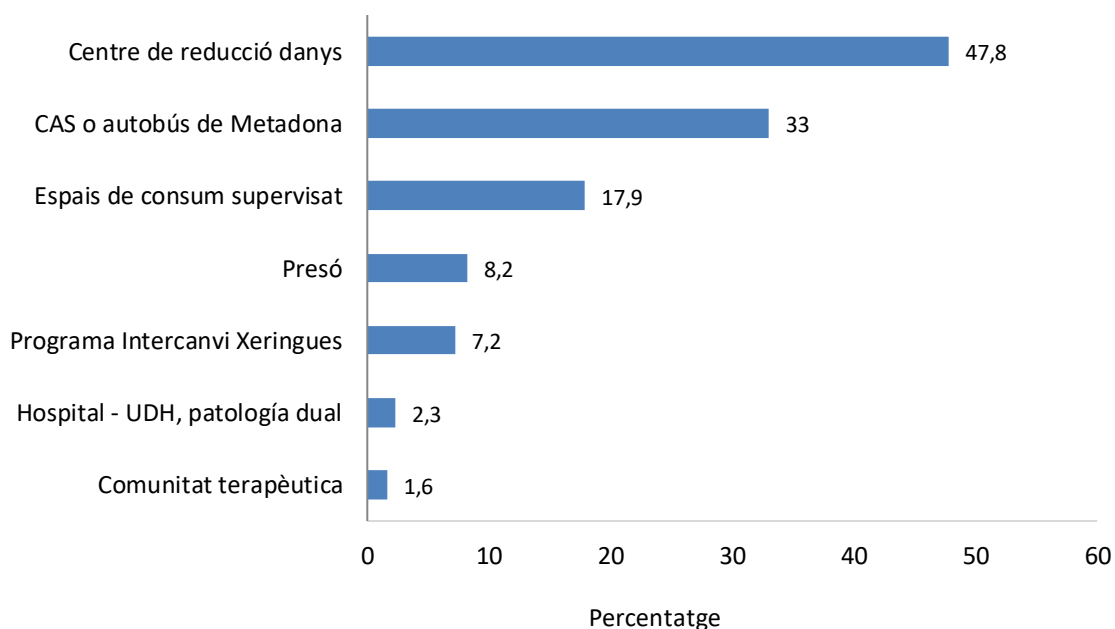
El 69,7% de les PID afirma haver participat en alguna formació en grup o individual sobre com prevenir o tractar una sobredosi, sense diferències segons país d'origen o gènere (**Figura 47**). Entre aquests, el 73,3% diu que la formació va ser fa menys de 2 anys, el 16,3% entre 2 i 5 anys, i la resta (10,4%) fa més de 5 anys.

Figura 48. Formació grupal o individual rebuda sobre com prevenir o tractar una sobredosis segons gènere i país d'origen

Els centres de reducció de danys, els CAS o unitat mòbil de dispensació de metadona, i els espais de consum supervisat són els llocs on més freqüentment han realitzat la formació (**Figura 49**).

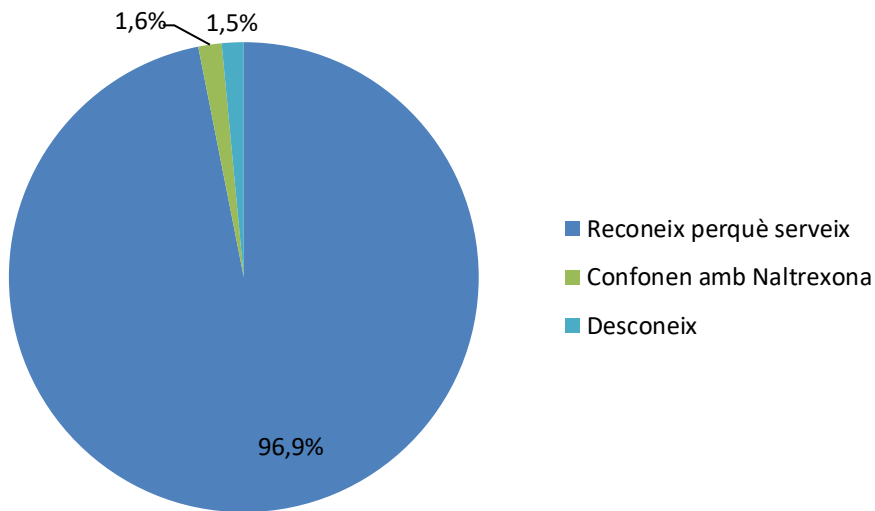
Figura 49. Lloc de la formació rebuda

11.3. Ús i coneixements sobre la Naloxona

En total, la majoria de PID (66,6%) afirma que li han donat Naloxona per tractar la sobredosi d'algun company/a. El nivell de coneixements amb relació a la Naloxona és elevat, amb un 96,9% de PID que reconeix per a què serveix (**Figura 49**). No s'observen diferències segons gènere ni país d'origen en l'ús i nivell de coneixement sobre la Naloxona.

Figura 50. Nivell de coneixements sobre l'ús de la Naloxona

12. MONITORATGE BIO-CONDUCTUAL 2008-2018. INDICADORS RELLEVANTS

Perfil sociodemogràfic

Taula 9. Perfil sociodemogràfic de les PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya (2008-2019)

	2008-9	2010-11	2012-12	2014-15	2019
	n=748	n=761	n=734	n=730	n=697
	%	%	%	%	%
Persones nascudes fora d'Espanya	41,3	39,0	39,5	39,2	44,6
Menor de 30 anys¹	19,6	19,9	18,1	14,8	7,6
Homes	82,2	82,7	82,6	82,3	81,3
Treballant^{*,1}	23,2	17,3	13,2	17,4	12,1
Atur^{*,1}	46,7	50,2	54,0	47,4	54,9
Pensió^{*,1}	18,5	21,5	26,2	27,7	27,8
Sense domicili fix^{*,1}	25,8	18,1	21,0	21,3	44,6
Presó (alguna vegada)¹	64,1	66,8	68,0	70,1	72,5

*últims 6 mesos; (1) test de tendència de Mantel significatiu ($p < 0,05$)

Perfil sociodemogràfic i patró de consum de drogues

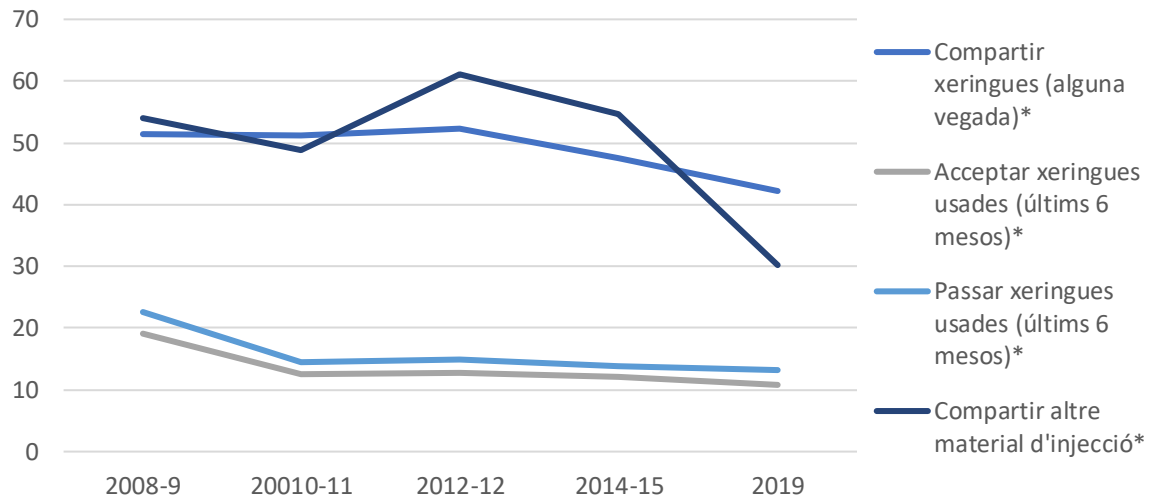
Taula 10. Patró de consum de drogues de les PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya (2008-2019)

	2008-9	2010-11	2012-12	2014-15	2019
	n=748	n=761	n=734	n=730	n=697
	%	%	%	%	%
5 o menys anys d'injecció	16,9	21,3	19,6	17,3	18,1
Actualment en tractament²	48,5	54	51,8	52,1	55,2
Freqüència d'injecció diària[*]	49,5	47	44,7	47,8	52,9
Ús d'espais de consum supervisat (elevada freqüència)^{**,1}	51,7	57,9	62,2	52,8	46,9

*últims 6 mesos; **més de la meitat dels dies que s'injecta (1) test de tendència de Mantel ($p < 0,05$); (2) 1) test de tendència de Mantel ($p = 0,05$)

Conductes de risc relacionades amb la injecció de drogues

Figura 51. Prevalença de compartir xeringues i altre material d'injecció (REDAN, 2008-2019)

*tendències significatives

Prevalença del VIH i el VHC

Figura 52. Prevalença del VIH segons gènere (REDAN, 2008-2019)

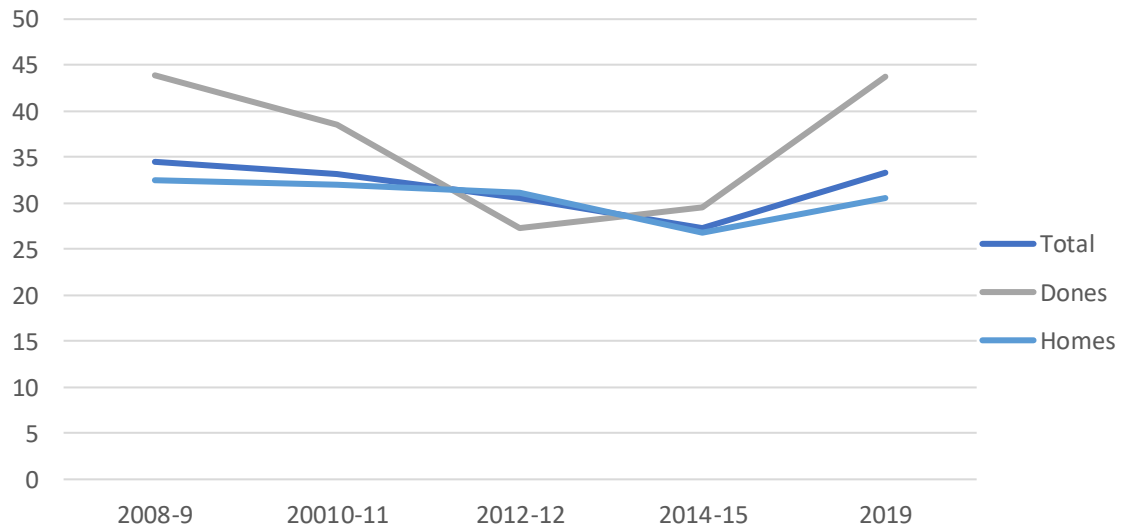

Figura 53. Prevalença del VIH segons anys d'injecció (REDAN, 2008-2019)

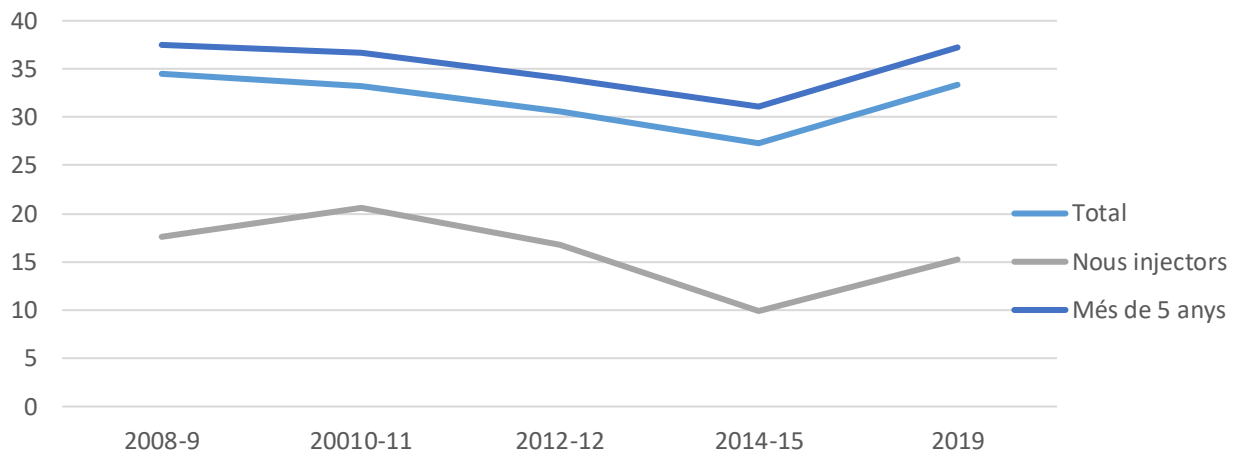
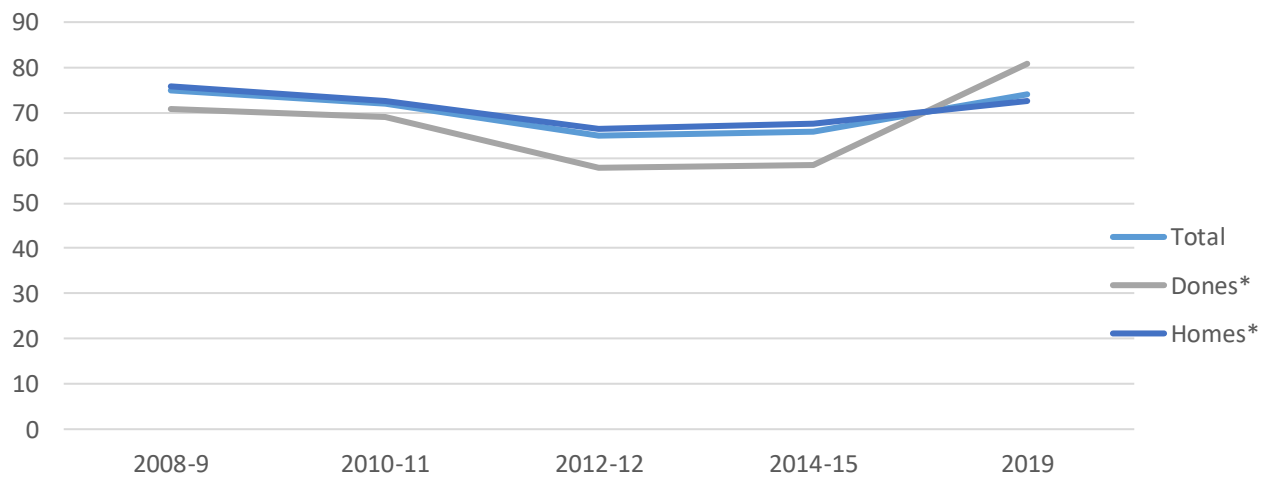
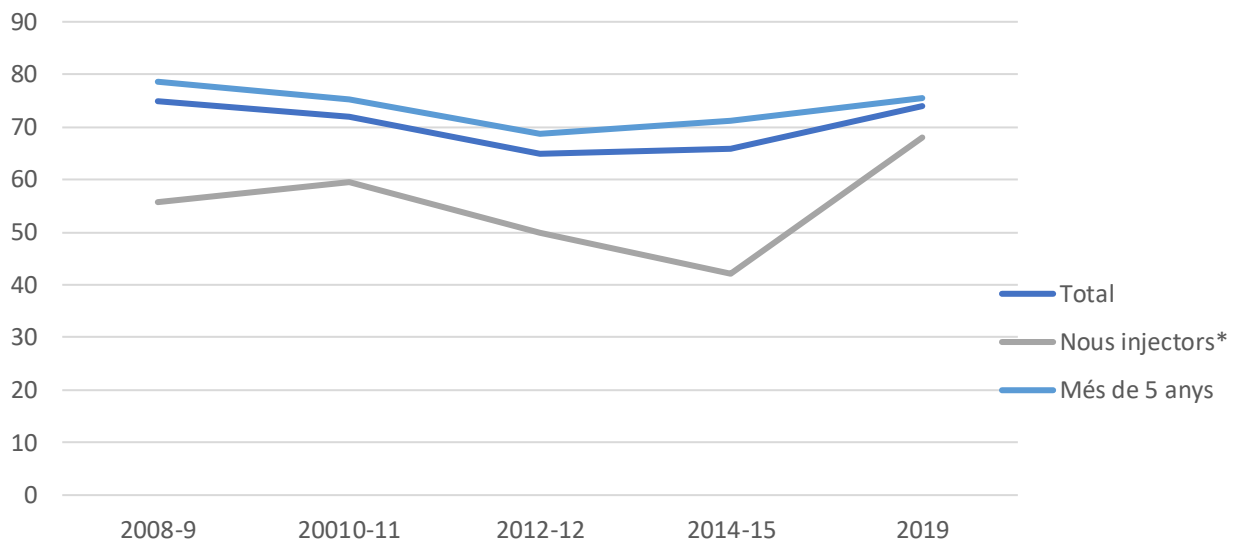

Figura 54. Prevalença del VHC segons gènere (REDAN, 2008-2019)

*tendències significatives

Figura 55. Prevalença del VHC segons anys d'injecció (REDAN, 2008-2019)

13. LIMITACIONS

- Aquests estudis són de tipus transversal i analitzen mostres no probabilístiques de persones reclutades en centres de reducció de danys.
- No es poden generalitzar les dades al total de PID de Catalunya. La mostra ha estat seleccionada en centres de reducció de danys, per la qual cosa no disposem d'informació de la resta de persones que no accedeixen a aquests centres com per exemple injectors/es joves i les persones que han iniciat recentment el consum injectat.
- Els comportaments autonotificats només són mesures aproximades dels comportaments i, per tant, aquests resultats també estan sotmesos a altres biaixos com ara els relacionats amb les interpretacions errònies de les preguntes, les dificultats de memòria, les pertorbacions de les funcions cognitives o el condicionament de les respostes per allò que socialment és desitjable. En aquest sentit, es va intentar establir un ambient d'anonimat que afavorís la realització de les entrevistes, utilitzant un llenguatge simple i comprensible.

14. CONCLUSIONS

Situació sociodemogràfica de les PID usuàries de centres de reducció de danys

- L'any 2019, la majoria de PID usuàries de centres de reducció de danys a Catalunya son homes, percentatge similar a l'observat en anteriors estudis REDAN.
- S'observa un envelliment de la població al llarg del període 2008-2019, amb un percentatge de menors de 30 anys que disminueix del 19,6% (2008) al 7,6% (2019).
- Gairebé la meitat de persones participants a l'estudi REDAN 2019 son nascudes fora d'Espanya (44,6%), principalment de països d'Europa com França i Itàlia, així com d'Europa de l'est com Geòrgia i Romania.
- Al llarg dels diferents estudis REDAN, s'observa un increment en el percentatge de persones que declaren viure sense sostre (del 25,8% l'any 2008 al 44,6% l'any 2019). A més, un 10,5% diuen viure en cases ocupades, posant de manifest l'elevada situació de precarietat social i vulnerabilitat que presenten aquestes persones.
- Les PID nascudes fora d'Espanya mostren una major precarietat social i econòmica en comparació amb les nascudes a Espanya, amb un percentatge que declaren estar a l'atur del 55% i un 61,1% que declara viure sense sostre.
- La proporció de PID que diuen haver estat a la presó alguna vegada mostra una tendència creixent al llarg del període 2008-2019 (del 64,1% l'any 2008 al 72,5% al 2019).
- Un 25,6% de persones que han estat a la presó els darrers 12 mesos afirmen haver-se injectat drogues a la presó.

Patrons i característiques relacionades amb el consum de drogues

- Més de la meitat de les PID entrevistades estan actualment en tractament per abandonar o disminuir el seu consum, percentatge superior entre les dones i les persones nascudes a Espanya (66,2% i 64,6%, respectivament)
- Els patrons de consum de drogues varien segons el país d'origen. Les persones nascudes a Espanya mostren més anys de consum injectat de drogues en comparació amb les persones nascudes en altres països, consistent amb els anteriors estudis.
- La cocaïna és la principal droga injectada en els darrers 6 mesos en el cas de les PID nascudes a Espanya (42,3%), en canvi, la droga més freqüent entre les persones nascudes fora d'Espanya és l'heroïna, seguida de l'speedball (36,7% i 31,8%, respectivament).
- Es confirma el patró de policonsum de drogues entre les PID, no sols en quant a diferents tipus de drogues consumides, sinó quant a combinació de drogues,

especialment rellevant entre les persones nascudes fora d'Espanya (70,7% i 58,2%, respectivament).

- Els espais de consum supervisat són el lloc més freqüent d'injecció per gairebé la meitat de les persones entrevistades, tot i que un 24% diuen també injectar-se freqüentment al carrer, parcs, cases abandonades, etc, i un 6,9% en pisos de consum.
- Gairebé la meitat de les PID han consumit alguna vegada en pisos de consum, percentatge lleugerament superior entre les persones nascudes fora d'Espanya (52,4%).
- Per primer cop a Espanya s'ha utilitzat un instrument validat per l'avaluació del consum de risc d'alcohol en PID. Els nivells de consum de risc d'alcohol observats a REDAN són més elevats que en altres grups avaluats amb el mateix instrument (31,6% es consideren bevedors/es de risc), però similars que els observats en altres estudis internacionals amb PID.(7-9)

Conductes de risc relacionades amb la injecció de drogues

- La prevalença d'acceptar i/o passar xeringues usades en els últims sis mesos mostra una tendència decreixent durant el període 2008-2019.
- La pràctica de compartir altre material d'injecció com ara la cullera, el filtre o l'aigua per preparar la dosi mostra un descens significatiu l'any 2019 respecte als anteriors estudis (30,2% l'any 2019).
- Si comparem la prevalença de compartir per gènere observem que sols hi ha diferències en la pràctica de deixar xeringues als darrers 6 mesos, sent superior entre les dones que s'injecten (19,2%) en relació amb els home (11,9%).

Accés a material estèril d'injecció i ús de recursos de reducció de danys

- S'observa una diversitat de serveis que les PID usen per accedir a material estèril d'injecció, sent els centres de tractament (CAS) i els espais de consum supervisat els serveis usats amb major freqüència.
- Les persones que han nascut fora d'Espanya usen menys els PIX de farmàcia que les persones nascudes a Espanya, en canvi, utilitzen amb major freqüència els centres de tractament com a font principal de xeringues estèrils.
- La majoria de PID diuen que han trobat fàcil o molt fàcil aconseguir xeringues estèrils, i veient el nombre de xeringues que diuen haver aconseguit en l'últim mes (40,2% més de 100), sembla viable aconseguir una taxa de cobertura major de 200 xeringues per persona i per any tal com recomanava l'OMS de cara 2020. (10)

- En general, tres quartes parts de les PID tenen accessibles espais de consum supervisat en les zones on viuen, consumeixen o compren.
- Els espais de consum supervisat són més utilitzats pels homes en comparació amb les dones, i les persones nascudes fora d'Espanya en comparació amb les nascudes a Espanya.

Salut sexual

- Gairebé tres quartes parts de les persones entrevistades han tingut relacions sexuals als darrers 12 mesos, percentatge major entre les dones (80%).
- Les dones declaren un major nombre de relacions sexuals amb parelles estables, en canvi, els homes amb parelles ocasionals.
- L'ús inconsistent del preservatiu en les relacions sexuals amb penetració amb la parella estable és superior en comparació amb la parella ocasional (75,7% i 43%, respectivament).
- El percentatge de dones que diuen fer-se revisions ginecològiques anualment és del 41,4%, clarament inferior entre les dones nascudes fora d'Espanya (28,6%).
- El 58,3% i 40% de dones nascudes a Espanya i fora d'Espanya, respectivament, han tingut alguna IVE a la vida. En dones de menys de 30 anys aquest percentatge és del 26,7%.
- Un major percentatge de dones que homes amb fills/es menors d'edat diuen que aquests/es estan en acolliment (63% i 20%, respectivament).

Vulnerabilitat de les dones que usen drogues injectades

- S'observa un increment significatiu en la prevalença del VIH i el VHC en les dones en els successius estudis REDAN.
- La prevalença d'anticossos enfront el VIH i el VHC en les dones és superior que la dels homes, així com la prevalença autoreportada d'ITS.
- Les dones tenen amb major proporció que els homes parelles estables que usen drogues injectades (73,1%), solen injectar-se amb major freqüència en presència d'aquestes parelles, i gairebé la meitat de les vegades que accepten xeringues usades provenen de les seves parelles sexuals.
- El percentatge de dones que diu haver tingut relacions sexuals a canvi de diners i/o drogues és major que el d'homes (21,7% i 4,2%, respectivament).
- L'accés als espais de consum supervisat en el cas de les dones és inferior en comparació amb els homes, en canvi, s'injecten amb major freqüència en pisos de consum.

- Al igual que en anteriors estudis REDAN, s'observa una elevada prevalença de violència en les dones que s'injecten drogues (51,2% han patit violència sexual), moltes d'elles per part de les seves parelles sexuals.

Vacunació contra el VHB

- El percentatge de persones que diu haver-se vacunat del VHB es del 60,2%, i entre aquestes, el 61,3% confirma haver rebut 3 dosis, posant de manifest la necessitat de reforçar els programes de vacunació en aquesta població tal i com ja s'apuntava en estudis anteriors (Saludes V et al, AASLD 2020).

Prevalença d'anticossos enfront del VIH i el VHC

- La prevalença d'infecció pel VIH a partir de les mostres de fluid oral es manté elevada (33,3%), similar a l'observada els anys anteriors i a l'obtinguda l'any 2018 en PID que inicien tractament en centres de la Xarxa d'Atenció i Seguiment de les Drogodependències (35,2%) (SIVES 2020, en premsa).
- La prevalença d'anticossos enfront el VHC durant l'any 2019 va ser del 74%, mostrant un increment significatiu en relació amb el període 2012-2014.
- Un 15,2% de les persones que s'han iniciat a la injecció en els darrers 5 anys tenen anticossos enfront el VIH. Per altra banda, la prevalença d'anticossos enfront del VHC en aquest grup mostra una tendència creixent durant el període 2008-2019 (de 55,7% l'any 2008 a 68% l'any 2019).
- Encara hi ha un subgrup de persones que desconeixen que tenen anticossos enfront del VIH i/o el VHC (13,7% i 18,5%), proporció que incrementa en el cas de les persones nascudes fora d'Espanya.
- Les dones i les persones nascudes fora d'Espanya amb anticossos enfront el VHC han rebut tractament i diuen haver-se curat en menor proporció.
- En relació al tractament de la infecció per el VIH, hi ha un 20% de persones que viuen amb VIH que diuen no estar o no haver estat mai en tractament.

Sobredosis

- Més de la meitat (52,9%) de les PID havien patit alguna sobredosi provocada per heroïna, metadona o opiacis alguna vegada a la vida, i un 14,8% en els darrers 12 mesos.
- El 69,7% de les PID afirma haver participat en alguna formació en grup o individual sobre com prevenir o tractar una sobredosi, percentatge superior a l'observat en estudis anteriors (54,2% l'any 2014).

- El nivell de coneixements amb relació a la Naloxona és elevat, amb un 96,9% de PID que reconeix per a què serveix.

15. RECOMANACIONS

- Cal explorar en profunditat els determinants individuals, socials i estructurals que de manera sinèrgica poden estar jugant un paper clau en la transmissió del VIH i el VHC en persones que s'inicien al consum injectat de drogues. En aquest sentit, els estudis qualitius poden ser una bona eina a incorporar de cara futurs estudis REDAN.
- Es posa de manifest la necessitat de desenvolupar de forma precoç estratègies de prevenció per evitar aquestes infeccions en PID, així com explorar noves metodologies que permetin incorporar a l'estudi persones més joves que no accedeixen als serveis.
- S'evidencia la necessitat de mantenir e intensificar el coneixement i l'accés als serveis de reducció de danys als centres penitenciaris, amb especial atenció a les dones que presenten majors prevalences de consum.
- S'accentua la necessitat d'establir dins dels centres de la xarxa d'atenció a les drogodependències protocols de detecció i derivació a la xarxa d'atenció a la violència de gènere.
- Caldria explorar més en detall el paper de la transmissió sexual del VIH i altres ITS en les dones per poder implementar les estratègies de prevenció oportunes.
- Es confirma la necessitat d'intensificar les estratègies de cribratge en aquesta població, en especial entre les persones nascudes fora d'Espanya.
- Caldria identificar les barreres d'accés al tractament del VHC de les dones i les persones nascudes fora d'Espanya, donat el menor percentatge de persones amb VHC que diuen haver rebut tractament i haver-se curat.
- Per altra banda, també es justifica la necessitat d'explorar amb més detall els motius i les possibles barreres d'accés al tractament antiretroviral en aquesta població.

16. BIBLIOGRAFIA

1. Folch C, Casabona J, Espelt A, Majó X, Meroño M, Gonzalez V, et al. High prevalence and incidence of HIV and HCV among new injecting drug users with a large proportion of migrants - Is prevention failing? *Subst Use Misuse*. 2016;51(2):250–60.
2. Saludes V, Antuori A, Folch C, González N, Ibáñez N, Majó X, et al. Utility of a one-step screening and diagnosis strategy for viremic HCV infection among people who inject drugs in Catalonia. *Int J Drug Policy*. 2019;74:236–45.
3. SIVES 2015: Sistema Integrat de Vigilància Epidemiològica de la SIDA/VIH/ITS a Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Agència de Salut Pública de Catalunya, 2015. (Technical Document ; 22). Available at: <http://www.ceeiscat.cat/documents/sives201>.
4. Baral S, Logie CH, Grosso A, Wirtz AL, Beyrer C. Modified social ecological model: a tool to guide the assessment of the risks and risk contexts of HIV epidemics. *BMC Public Health* [Internet]. 2013;13:482. Available from: <http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=3674938&tool=pmcentrez&rendertype=abstract>
5. Organization. WH. Multy-City Study on Drug Injecting and Risk of HIV infection. Programme on Substance Abuse – Final Report. Geneva; 1994.
6. de la Fuente L, Bravo MJ, Toro C, Brugal MT, Barrio G, Soriano V, et al. Injecting and HIV prevalence among young heroin users in three Spanish cities and their association with the delayed implementation of harm reduction programmes. *J Epidemiol Community Health*. 2006;60(6):537–42.
7. Villanueva VJ, Motos P, Isorna M, Villanueva V, Blay P, Vázquez-Martínez A. Impacto de las medidas de confinamiento durante la pandemia de Covid-19 en el consumo de riesgo de alcohol. *Rev Esp Salud Publica*. 2021;
8. Lancaster KE, Hoffman IF, Hanscom B, Ha TV, Dumchev K, Susami H, et al. Regional differences between people who inject drugs in an HIV prevention trial integrating treatment and prevention (HPTN 074): a baseline analysis. *J Int AIDS Soc*. 2018;
9. Segura Garcia L, Gual Solé A, Montserrat Mestre O, Bueno Belmonte Á, Colom Farran J. Detección y abordaje de los problemas de alcohol en la atención primaria de Cataluña. *Aten Primaria*. 2006;
10. WHO, UNODC, UNAIDS Technical Guide for countries to set targets for universal access to HIV prevention, treatment and care for injecting drug users. 2009.